

Prime for Life i gymnasiet, I

Förändringar i alkoholrelaterade frågor bland elever som deltagit i kursen *Prime for Life*. Utvärdering av skillnader mellan olika grupper.

Torbjörn Sjölund
Sven Andréasson

Extern handledare
Berit Scott, Uppsala universitet

December 2002

RAPPORT NR 23

Förord

STAD-projektet (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) är ett tioårigt projekt vars uppdrag är att identifiera, tillämpa och utvärdera lovande metoder för prevention inom alkohol- och narkotikaområdet. Projektet tillkom 1995 efter en översyn av missbruksvården i Stockholms län, där Landstinget och Stockholms kommun gemensamt beslöt att göra en mer långsiktig satsning på metodutveckling. Projektområdet består av Stockholms läns centrala och västra delar, med ca 300 000 invånare.

Den alkohol- och drogpolitiska situationen i Sverige på 2000-talet kräver att nya metoder för prevention utvecklas. Den tilltagande globaliseringen och Sveriges EU-medlemskap begränsar på en rad viktiga punkter statens möjligheter att föra en tillgänglighetsbegränsande politik. Samtidigt talar allt mer av den internationella forskningen för att det är just på tillgänglighetsområdet som de största framgångarna uppnåtts. Detta understryker behovet av att i lokalsamhället utveckla nya metoder där insatser för att påverka såväl efterfrågan som tillgänglighet vävs samman i nya former för samhällsbaserad prevention.

STAD-projektet arbetar inom tre områden: tidig upptäckt av alkoholproblem och rådgivning inom sjukvården, ansvarsfull alkoholservering på restauranger och förebyggande insatser på ungdomsområdet. Som gemensam nämnare för projektet betonas lokal mobilisering, men också lokalt policyarbete.

Även för utvärderingen av samhällsbaserad prevention krävs metodutveckling. Såväl kvantitativa som kvalitativa metoder behövs, där både processer och effekter följs. Några intressanta frågeställningar är: Hur ser konsumtionsmönstren ut i olika delar av befolkningen? När de preventiva insatserna fram till målgrupperna? Var får tonåringar tag i alkohol och narkotika? Vad tycker läkare och sjuksköterskor om screening för alkoholproblem? Hur mäter man förändringar i våld på restauranger? Kunskapsluckorna är många. I en serie av rapporter kommer vi från STAD-projektet belysa dessa och en rad andra frågor.

I den här rapporten ställs frågan:

Skiljer sig olika grupper av gymnasieelever åt i hur de uppfattar och påverkas av det alkoholpreventiva programmet Prime for Life?

Prime for Life utvärderas av STAD-projektet i samarbete med Preventionscentrum Stockholm (PreCenS) och Försvarsmakten. Uppdragsgivare och finansör för projektet är Socialdepartementet. Föreliggande rapport har tillkommit i samarbete med Psykologiska Institutionen, Uppsala universitet, inom ramen för förste författarens psykologexamensuppsats.

<u>Innehållsförteckning</u>	<u>sid.nr.</u>
Förord	
Sammanfattning	3
Inledning	4
Skolmiljön	7
Prime for Life	8
Syfte	9
Frågeställningar	10
Metod	11
Design	11
Procedur	11
Deltagare	11
Urval	12
Etiska frågeställningar	12
Interventionen	12
Mätinstrument och definitioner	13
Statistisk bearbetning	13
Resultat	15
Deltagare och bortfall	15
Kunskaper	16
Attityder	16
Intentioner	17
Förmodad nytta av kursen	17
Intresse för kursen	18
Bedömning av kursen som helhet	18
Den ursprungliga nivåns betydelse för förändring	18
Samband mellan beroendevariabler	20
Diskussion	21
Deltagare och bortfall	21
Kunskaper, attityder och intentioner	21
Förmodad nytta, intresse för och bedömning av kursen	22
Samband mellan förmätning och förändring	22

Diskussion forts

Samband mellan beroendemått kunskaper, attityder och intentioner	22
Kommentar angående resultaten	23
Mätinstrumenten	23
Reliabilitet	23
Validitet	24
Slutsatser	24
Betydelse	24
Fortsatt forskning	25
Referenser	26

Bilagor

Bilaga 1. Förmättningsformulär	
Bilaga 2. Kursvärderingsformulär	
Bilaga 3. Frekvenstabeller	
Bilaga 4. Förteckning över tidigare utgivna rapporter från STAD-projektet	

Sammanfattning

I en kontrollerad och randomiserad studie bland gymnasieelever i årskurs 3 utvärderar STAD-projektet i Stockholm alkoholpreventionsprogrammet *Prime for Life* som nyligen är översatt till svenska. *Prime for Life* för gymnasiet är en två-dagars kurs som syftar till att med information om personliga riskfaktorer, tillsammans med kunskaper och strategier för att göra hälsobefrämjande val, förebygga missbruk och alkoholberoende bland ungdomar. Som en första delstudie presenteras här hur deltagarna i interventionsgruppen uppfattar programmet och om de ändrar sina kunskaper, attityder och intentioner efter genomgången kurs. Eventuella skillnader mellan elever med teoretisk- respektive icke-teoretisk inriktning, och elever i innerstads- respektive förortsskolor undersöks med hjälp av varians- och regressionsanalys. Elever från två klasser i skolor som randomiserats till intervention har fyllt i ett förmättningsformulär innan kursstart och ett kursvärderingsformulär direkt efter kursen. För flera utfallsmått har frågorna sammanfogats till index och förändringsvärdet från förmätning till kursvärdering har då analyserats. Resultaten visar att elever i förortsskolor som har teoretisk inriktning ökar sina *kunskaper* mer än elever med icke-teoretisk inriktning. Inom innerstadsskolorna uppkommer ingen sådan skillnad i teoretisk inriktning. Elevers *attityder gentemot alkohol* blir mer restriktiv bland icke-teoretiska elever i innerstaden jämfört med elever i förortsskolor. För teoretiskt inriktade elever uppkommer ingen skillnad i geografiskt läge. Innerstadselever uppvisar en större ökning i *alkoholrestriktiva intentioner* jämfört med förortselever, oberoende av teoretisk inriktning. Innerstadselever uppvisar också ett större intresse för kursen. Genomgående är skillnaderna mellan grupperna små. Resultatens betydelse för alkoholpreventivt arbete i skolorna diskuteras tillsammans med studiens styrkor och svagheter.

Inledning

Alkoholprevention inom skolan har en lång historia. Marklund (1990) redogör för utvecklingen från det första undervisningsmaterialet som spreds i folkskolan år 1888, via värderingsfri kunskapsförmedling under mitten av 1900-talet till affektiva program med ett tydligt avhållsambudskap. Synen på prevention har varierat, och fortsätter att variera, över tid men en bestående förändring är att den tidiga förberedelsen för vuxenlivets alkoholbruk har ersatts med en målsättning att förebygga problem redan innan vuxenlivet. Detta genom att försena alkoholdebuten och/eller att reducera skadeverkningarna av alkoholbruk redan i unga år. Undervisning om alkohol i skolan har traditionellt varit inriktad på primär prevention, det vill säga har syftat till att förebygga problem innan de uppstår. I andra sammanhang är det aktuellt med upptäckt och begränsning av skadliga vanor, s.k. sekundär och tertiär prevention.

Undervisning om alkohol, narkotika och tobak (fortsättningsvis förkortat ANT-undervisning) regleras politiskt i styrdokumentet för skolan, läroplanerna. I den senaste läroplanen, Lpo94 (Utbildningsdepartementet, 1994), fastställs att ANT-undervisning är rektors ansvar. Vidare sägs att elever ”skall få kunskap och kännedom om drogers inverkan på hälsan”, men hur detta skall genomföras lämnas öppet. Noterbart är att denna formulering är betydligt mer återhållsam än i tidigare läroplaner som mer uttalat har haft konsumtionsbegränsning som mål. I skolverkets kvalitetsgranskning av ANT-undervisning (Nationella kvalitetsgranskningar 1999, 1999) drar författarna slutsatsen att ANT-frågor ”vanligtvis behandlas tillfälligt och summariskt” samt att skolan ofta är beroende av enskilda individers engagemang för att dessa frågor skall vara prioriterade. Denna situation är olycklig då en gemensam policy för det förebyggande arbetet har betonats både i skolan (Bremberg & Arborelius, 1994) och i andra sammanhang, t. ex. lokalt folkhälsoarbete (Wagenaar, *et al.*, 2000).

Från drogförebyggande perspektiv är skolan en attraktiv miljö att verka i då nästan alla individer i målgruppen finns tillgängliga där och skolans lärande miljö anses lämplig även för påverkan i drogfrågor. En annan fördel är att de nödvändiga investeringarna inför en intervention är begränsade då lokaler, och i vissa fall lärare, redan finns till hands. Merparten av de interventioner som görs i skolan inriktas på elever i grundskolan. Bland barn upp till ca 14 års ålder är drogbruk, inklusive alkohol och tobak, fortfarande ganska ovanligt och kunskaper om droger är ofta begränsade. Delvis därför är innehållet i undervisningen ofta inriktat på avhållsamhet och målet med insatserna är, mer eller mindre uttalat, att de unga fortsätter med sin avhållsamhet alternativt skjuter upp debuterna. För de äldre eleverna och unga vuxna (över 18 år) är det svårt att vara trovärdig med ett avhållsambudskap, inte minst då konsumtion av alkohol på utskänkingsställen är lagligt från och med 18 år. De tidiga vuxenåren är den mest alkoholintensiva perioden i de flesta människors liv (CAN, 2001) och det verkar även vara den åldersgrupp som langar mest till underåriga (Rehman & Larsson, 1998). Konsumtionsbegränsningar i detta ålderssegment innebär således stora samhällsliga, såväl som individuella, vinster.

Gemensamt för ANT-undervisning är att den syftar till att höja medvetenheten om riskerna med droger hos eleverna men innehållet och formerna varierar stort. Thorsen och Andersson (2000) redogör för en indelning av undervisning i olika strategier:

- *Skräckpropaganda*
Information som syftar till att skrämman bort individer från bruk av alkohol, tobak och andra droger. Ej så vanligt längre då det visat sig att skräckpropaganda kan väcka ett intresse för droger som inte fanns där innan. Brukare av den aktuella drogen har ofta svårt att tro på de hemskheter som målas upp då de redan har egna erfarenheter som säger annorlunda.
- *Faktaförmedling*
Nästan all ANT-undervisning innehåller inslag av objektiv faktaförmedling. Helst skall den vara värderingsfri, sann och vederhäftig. Den förebyggande effekten av ren faktaförmedling är starkt ifrågasatt. Tvärtom har det i ett flertal studier att även faktaförmedling kan stimulera ett intresse för, och användning av, droger. Skillnaden mellan skräckpropaganda och faktaförmedling kan ibland mer ligga i syftet än själva pedagogiken men ren faktaförmedling är sällsynt som ANT-undervisning.
- *Affektiva metoder*
Affektiva metoder syftar till att stärka individens egenskaper och förmågor för att bättre kunna stå emot olika former av tryck mot att använda droger. Tydliggörande av, och i viss mån övning i, beslutsfattande, stresshantering, självförtroende och framför allt klargörande av värderingar är vanliga. Ett problem med denna typ av förebyggande strategi är att förmågorna som tränas är svagt korrelerade med alkohol- och drogbruk.
- *Social kompetens*
Ett vanligt inslag i preventionsprogram är att upplysa om ”majoritetsmissförståndet” (att många andra dricker mer än de faktiskt gör). Då pedagogiken är utformad som övningar i att hantera denna och andra frågor kan man prata om social kompetens som en strategi. Det bygger på social inlärningsteori och färdighetsträning är en grundläggande komponent. Att träna kommunikationsfärdigheter liksom att hantera riskfyllda situationer är vanliga inslag.
- *Multipla strategier*
Förebyggande arbete som försöker att integrera olika typer av undervisning.

De flesta program är dock mer eller mindre heterogena, både i fråga om teoretisk och metodologisk bas och hur de faktiskt fungerar i undervisningssituationen. Thorsen & Andersson drar slutsatsen att social kompetens är den enskilt mest lovande strategin men betonar samtidigt att multipla strategier både är vanligast och verkar mer effektivt än någon strategi enskilt.

Att blanda olika metoder i ett undervisningsprogram verkar således bra men är i sig ingen garanti för positivt resultat på alkoholvanor. Black, Tobler, & Sciacca (1998) tittade särskilt på skillnaden mellan att ha jämnåriga ledare och att ha lärare/tränare i ANT-programmen på skolorna. Deras slutsats är att jämnåriga kamrater i interaktiva program generellt sett är överlägsna professionella i icke-interaktiva (didaktiska) program. Vilken av komponenterna interaktivitet och jämnåriga kamrater som är viktigast framgår inte, men i Cuijpers (2002) nyare genomgång ger han båda komponenterna betyget 2, vilket betyder att ”bevisen lämnar lite tvivel på att komponenterna är viktiga”. En komponent i preventionsprogrammen som blev vanlig i USA på 1990-talet var att träna elevers förmåga till att säga nej till alkohol. Värdet av den typen av färdighetsträning är dock oklart och har inte fått något genomslag i Sverige (Bremberg, 2002).

Att kombinera undervisning med andra typer av insatser är ett sätt som blir mer och mer populärt. Vanligast är att arbeta både med efterfrågeminskning och försök att stävja utbudet, t.ex. genom att kombinera höjda priser med information om alkoholens skadeverkningar. Efterfrågeminskning genom mediakampanjer (annonser, affischkampanjer, radioreklam, etc.) är ett traditionellt förfarande vars preventiva effektivitet inte har kunnat påvisas men nyare forskning har identifierat mediakampanjer som ett bra sätt att förankra utbudsinskränkningar i lokalsamhället (Jarlbro, 2002). Genom att bearbeta opinionen accepteras i högre grad beslut som tidigare varit politiskt kontroversiella. En analogi kan dras till ANT-undervisning; ett högre medvetande om alkoholens risker kan påverka ungdomars attityder till att bli mer alkoholrestriktiva. Om detta i sin tur kan påverka ungdomar till att bli mer restriktiva i sin inställning i alkoholrelaterade utbudsfrågor, t.ex. langning, kontroll och priser, är oklart.

Internationellt är forskning om drogprevention ett aktivt område med en omfattande forskningslitteratur som utökas för varje år. Publiceringstakten kan avläsas i de meta-analyser och översiktsartiklar som kontinuerligt publiceras (t. ex. Moscovits, 1989; Foxcroft, Lister-Sharp, & Lowe, 1997). Effekterna av skolbaserad prevention är tyvärr inte särskilt upplyftande. De vanligast förekommande programmen ger liten eller ingen effekt, i de fall pålitliga utvärderingar av dem har gjorts. I Foxcroft *et al's* (1997) genomgång av experimentella studier, inriktade på primär prevention med alkoholbeteende (eller alkoholrelaterade skador) som utfallsmått hittade författarna mer än 500 studier som mötte inklusionskriterierna. Efter kritisk granskning kvarstod 22 program som över huvud taget betraktades som effektiva medan 19 stycken bedömdes som ineffektiva och 8 stycken befanns ha negativ effekt. Endast ett program hade effekt mer än tre år efter interventionen, *Life-Skills Training Programme* (Botvin, Baker, Dusenbury, Botvin, & Diaz, 1995), vilket är ett program inriktat på yngre ungdomar. Det är även ett av de få program som blivit identifierat som ”modell-program” av Center for Substance Abuse and Prevention (CSAP), (CSAP, 2001; <http://www.samhsa.gov/centers/csap/modelprograms/default.htm>). Gorman (2002) har dock trovärdigt ifrågasatt det programmets förträfflighet, främst genom att göra omfattande bortfallsanalys.

Det finns även andra program som i olika utvärderingar visat sig effektiva men ett problem är att trots omfattande forskning, som ofta visar på programs ineffektivitet, är det svårt att påverka marknaden i mer evidensbaserad riktning. Det uppmärksammades nyligen i en rapport om vilka program som används i amerikanska mellan- och högstadieskolor (Ringwalt, Ennett, Vincus, Thorne, Rohrbach, & Simons-Rudolph, 2002). Bara en fjärdedel av de undersökta skolorna använde läsåret 1999 minst ett av de tio program som författarna där identifierat som effektiva.

I Sverige är ANT-undervisning i skolan generellt sett lite utvärderad. De utvärderingar som genomförs är mestadels inriktade på förändringar i kunskaper och attityder, men inte dryckesbeteende. Metodologiska tillkortakommanden, främst avsaknad av randomisering och korta uppföljningsperioder, begränsar generaliserbarheten. Undantag finns dock, ett är utvärderingen av VÅGA-programmet. VÅGA-programmet är en svensk version av det amerikanska programmet DARE (*Drug Abuse Resistance Education*) och används sedan 1993 i svenska mellanstudieskolor. Programmet syftar till att förhindra droganvändning och brottslighet genom att bl.a. öka ungdomars kunskaper om droger och dess konsekvenser, stärka elevers självkänsla samt träna ungdomar i tekniker till att säga nej till droger. I den svenska versionen delar uniformerad polis och lärare på undervisningstiden medan undervisningen i USA helt sköts av poliser. Programmet har utvärderats av Lindström, Pauloff & Svensson (1999) på uppdrag av Rikspolisstyrelsen. I utvärderingen av programmets effekter finner författarna inte några skillnader mellan interventionsgruppen och kontrollgruppen på några utfallsmått. Programmet genomförs fortfarande i svenska skolor, om än med lägre intensitet än då det lanserades. DARE-programmet är USA:s mest använda drogförebyggande program men inte heller det har trots omfattande utvärdering kunnat påvisa någon effekt på ungas alkoholvanor (Lynam *et al.*, 1999).

En nordisk utvärdering som bör nämnas är Nersnaes (1995) utvärdering av ”*Mias dagbok*”. ”*Mias dagbok*” är en samproduktion mellan Sverige, Norge, Danmark och Finland där en projektgrupp utformade ett undervisningsmaterial i dagboksform för elever i åldrarna 13 – 15 år. I Nersnaes utvärdering framgår att materialet var uppskattat av elever och lärare och att eleverna ökade sina kunskaper under projekttiden. Några säkerställda effekter på inställningen till alkohol eller förändrade dryckesvanor fann man emellertid inte.

Studenters alkoholvanor har i två omgångar undersökts av Sundbom (Sundbom, 1992; Sundbom, 2002) men då har syftet varit att kartlägga konsumtion och olika typer av riskbeteenden som samvarierar med olika konsumtionsmått. Någon preventiv ansats har där inte redovisats men den senaste, ännu inte publicerade, studien kommer att ligga till grund för ett förebyggande projekt i studentmiljö som troligtvis kommer att utformas med interventioner på både utbuds- och efterfrågesidan.

Skolmiljön

En av de tydligaste markörerna för framtida alkohol- och drogbruk bland ungdomar är tidigt utagerande beteende (Bremberg, 2002). Skolmiljöns roll för att förebygga olika typer av beteendestörningar har undersökts i tre årtionden och även förlängningen – den alkohol- och drogpreventiva effekten av skolmiljön är under granskning. Mycket talar för

att en skola med bland annat engagerade lärare och föräldrar, bra kommunikationskanaler, arbetsfokuserad verksamhet och medbestämmande för eleverna verkar hämmande för ungdomars utagerande beteenden (Kasen, Johnson & Cohen, 1990). Skolmiljöns betydelse för att specifikt förstärka effekterna av ANT-undervisning har dock inte undersökts. Begreppet skolmiljö är komplext och har inte någon allmängiltig innebörd. Ofta menas den subjektiva upplevelse eleven har av den fysiska, såväl som den psykosociala, vardagsmiljön. Andra, mer objektiva, aspekter av skolmiljö kan vara antalet lärare, hur mycket fria utrymmen eleverna har samt tillgång till bibliotek och andra materiella resurser.

Två aspekter som relaterar till skolmiljö och som föreliggande studie fokuserar på är den studieinriktning eleverna har och skolans geografiska läge. I en pågående studie i Värmland (Hagquist, 2002) har forskarna funnit betydande skillnader i alkoholkonsumtion mellan elever från olika typer av program och det finns anledning att tro att elevers studievana påverkar hur mottaglig man är för ett informationsintensivt program. Skillnader mellan skolor i och utanför innerstaden kanske intuitivt inte verkar vara av sådan art att det skulle spela någon roll men geografiskt läge avspeglar till viss del social status och kultur, vilket gör frågan intressant. Det är också en frågeställning som är vanlig i den internationella forskningslitteraturen, inte minst i USA där den sociogeografiska kartan över storstäder ofta ser mer annorlunda ut än i Sverige med en tydligare skillnad mellan välbeställda och resursstarka områden. Andra viktiga faktorer som är möjliga att observera, men inte påverka, i den nu aktuella studien är personlighet, etnisk bakgrund, kön, tobakskonsumtion och tidigare erfarenhet av alkohol. Studien kontrollerar i möjligaste mån för dessa faktorer genom statistiska metoder. Personlighet är särskilt intressant då forskning har visat att vissa personlighetstyper, framför allt sensationsökande, är mer benägna att utveckla alkoholmissbruk av typen II, medan det inte finns sådana samband för alkoholmissbruk av typen I (Cloninger, Sigvardsson & Bohman, 1988). Mer om personlighetens inverkan på missbruk och typindelning av alkoholmissbruk kan bland annat hittas i Cloninger, Sigvardsson, Gilligan, von Knorring, Reich & Bohman (1988).

Riskreduktionsfilosofin som det aktuella preventionsprogrammet, *Prime for Life*, bygger på har sin grund i Health-belief teorin. Enligt Health-belief teorin påverkar information om olika riskbeteenden individer att omvärdera sitt handlande och därefter bete sig i linje med den nya informationen (Hochbaum 1958; Jantz & Becker 1984). Viktiga komponenter i Health-belief teorin som ansluter till förändringsmekanismerna i *Prime for Life* är (i) upplevd sårbarhet för alkoholproblem, (ii) upplevda fördelar med de råd som ges och (iii) strategier för handling. Dock är den teoretiska grunden i *Prime for Life* inte homogen utan programmet aspirerar på att vara en tillämpning av uppdaterad alkoholforskning. En bra genomgång av Health-belief teorin har gjorts av Strecher & Rosenstock (1997).

Prime for Life

Prime for Life är utvecklat i USA av Prevention Research Institute (PRI) i Lexington, Kentucky, (<http://www.askpri.org>). Det är nyligen översatt och anpassat till svenska förhållanden och prövas nu för första gången i Sverige. Programmet bygger på en uttalad

riskreduktionsfilosofi och är utformat så att man som deltagare skall lära sig vilka faktorer som ökar respektive minskar riskerna med alkohol. Dels situationsrelaterade risker med att vara alkoholpåverkad, t.ex. att skada sig själv eller andra, dels långtidsrelaterade risker, t. ex. risken att utveckla alkoholism och att skada kroppen p.g.a. hög konsumtion (Daugherty & Leukefeld, 1998). Programmet utger sig för att inte förmedla värderingar utan skall låta deltagarna själv ta ställning till hur man vill välja, utifrån att man som enskild har identifierat vad som är viktigt för en själv och blivit medveten om vilka riskerna är och hur de ser ut. Exempel på bärande begrepp i kursen är biologisk risk (alkoholproblem i släkten), toleransnivå (egen påverkansbenägenhet) och triggernivå (den punkt där man utvecklar beroende).

Prime for Life för gymnasiet ges över 2 dagar (undantagsvis under 1 dag) och kursen innehåller en studiebok som eleverna får behålla. Undervisningen baseras primärt på instruktörernas aktivitet med övningar där eleverna deltar, tillsammans med pedagogiska PowerPoint™ bilder. För att få använda programmet ska instruktörerna minst genomgå en veckas instruktörsutbildning. *Prime for Life* har tidigare använts i USA under 20 år, främst bland de som redan konsumerar riskfyllt eller har fått allvarliga personliga konsekvenser på grund av alkohol, t. ex. rattfyllerister. Det är tidigare utvärderat av PRI i USA och en publicerad, men tyvärr bristfällig, utvärdering har gjorts (Harrington, Brigham, & Clayton, 1999).

STAD-projektet har tillsammans med Preventionscentrum Stockholm (PreCenS) socialdepartementets uppdrag att utvärdera om *Prime for Life* har effekt på ungdomars alkoholvanor. Parallellt med gymnasiestudien genomförs en undersökning på värnpliktiga i Sverige, mot bakgrund av att försvarsmakten har beställt programmet till sina anställda. Utvärderingen av gymnasieskolorna genomförs i samarbete med PreCenS och det är två instruktörer från PreCenS som genomför kurserna i skolorna. Den nu aktuella rapporten är den första delrapporten i utvärderingen av *Prime for Life* i Sverige.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur alkoholrelaterade kunskaper, attityder och intentioner bland gymnasieelever i årskurs 3 påverkas av det alkoholförebyggande programmet *Prime for Life*, samt hur de uppfattar programmet. Studien skall vidare undersöka om det finns skillnader mellan hur olika grupper av elever påverkas av och uppfattar programmet. Eventuella skillnader i utfallsmått mellan grupperna skall i flera fall kontrolleras för skillnader i grupsammansättning (covariat). Slutligen skall eventuella samvariationer mellan viktiga utfallsmått på individnivå studeras. Ett övergripande syfte med den övergripande utvärderingen av programmet är, förutom att mäta alkoholbeteende, att undersöka genomförbarheten i programmet.

Följande frågeställningar avser studien svara på:

1. Skiljer sig beroendevariablerna a-f nedan åt mellan elever med olika teoretisk inriktning och mellan elever från skolor med olika geografiska lägen.
 - a) *förändrade kunskaper*
 - b) *förändrade attityder*
 - c) *förändrade intentioner*
 - d) *upplevd nytta av kursen*
 - e) *intresse för kursen*
 - f) *bedömning av kursen som helhet*
2. Består eventuella skillnader då resultaten kontrolleras för skillnader i: *Kön, Härkomst, Tobakskonsumtion, Skoltrivsel, Alkoholkonsumtion och Personlighet.*
3. Vilken betydelse har den ursprungliga nivån på kunskaper, attityder och intentioner för benägenhet till förändring.
4. Finns det samband mellan beroendevariablerna kunskaper, attityder och intentioner vid för- respektive eftermätning.

Metod

Procedur och urval beskrivs här för huvudstudien då den ligger till grund för materialet i denna interventionsstudie.

Design

Studien är en interventionsstudie med för- och eftermätning. Skolorna är identifierade och randomiserade till intervention inom ramen för huvudstudien. Grupperna som studeras är elever på teoretiska program (fortsättningsvis kallade ”teoretiska elever”) respektive elever på icke-teoretiskt inriktade program (fortsättningsvis kallade ”praktiska elever”), samt elever i innerstadsskolor (fortsättningsvis kallade ”innerstads elever”) respektive elever i skolor utanför innerstaden (fortsättningsvis kallade ”förortselever”).

Procedur

En pilotstudie genomfördes under våren 2001 på 4 skolor med sammanlagt 52 elever. Syftet var att prova interventionen och utvärderingsinstrumenten i den aktuella populationen. Pilotstudien utvärderades med enkätfrågor och 2 fokusgruppintervjuer. Efter pilotstudien genomfördes smärre ändringar i kursen och vissa enkätfrågor omformulerades.

Innan studien startade inhämtades godkännande från ansvarig i Stockholms gymnasieförvaltning. STAD-projektet välkomnades att ta kontakt med skolor men beslutsrätten för deltagande i studien befanns ligga hos rektorerna på respektive skola. Alla gymnasieskolor i Stockholms stad undersöktes för lämplighet i studien. En skola exkluderades p.g.a. att elever där deltagit i pilotstudien och utbildning av *Prime for Life*-instruktörer. En annan skola utgick p.g.a. särskild inriktning mot elever med särskilda behov. Då skolorna stratifierats och randomiserats tog instruktörerna från PreCenS kontakt med interventionsskolorna för att boka kursdagar och bestämma vilka klasser som skulle ingå. Skolorna instruerades att slumpvis välja ut 2 klasser (med teoretisk eller praktisk inriktning beroende på skolans huvudsakliga inriktning) som var tillgängliga vid den gemensamt bestämda tiden. Projektledaren i STAD-projektet (författaren) bifogade ett informationsbrev till skolorna med precisa instruktioner för att förhindra selektivt urval av klasser.

Deltagare

Tolv skolor i Stockholms stad deltar i den nu aktuella rapporten, 6 stycken finns inom stadsgränsen¹ och 6 stycken utanför stadsgränsen (i huvudstudien tillkommer 11 kontrollskolor). Varje skola bidrog med två, om möjligt hela, klasser. Sammanlagt fyllde 501 elever i förmättningsformuläret (926 inklusive kontrollgruppen). För att kunna följa upp deltagarna på individnivå ombads de att uppge sina personnummer. De som deltar i studien kommer vid de efterföljande enkätstillfällena att ersättas med en biobiljett.

¹ Stadsgränsen definieras med tullarna som gränser samt med Tranebergsbron i väster och Skansbron över Hammarby Sluss i söder. Stadsdelarna är Norrmalm, Östermalm, Kungsholmen och Södermalm.

Urval

Då lämpligheten hos skolorna bedömts tillfrågades de kvarvarande om de accepterade deltagande i studien, vilket alla gjorde. Deltagande inbegrep även randomisering till intervention eller kontroll. Skolorna indelades efter dels geografiskt läge, dels huvudsaklig inriktning vilket kategoriserades till teoretisk eller praktisk. Vissa skolor är helt inriktade på teoretiska eller praktiska utbildningar medan andra erbjuder båda inriktningarna. De skolor som inte är renodlade i den ena eller andra kategorin slumpades att bidra med teoretiska respektive praktiska klasser men hänsyn togs till att antalet klasser i vardera kategorin skulle bli så lika som möjligt.

Innan randomisering till intervention eller kontroll beaktades även tidigare alkohol-konsumtion på respektive skola (PreventionsCentrum i Stockholm, opublicerade data) så att skolor med tidigare hög- respektive låg konsumtion av alkohol inte skulle fördelas skevt mellan intervention och kontroll. Vid randomisering hade alla deltagande skolor samma möjlighet att bli fördelade till intervention eller kontroll. Randomiseringen skedde genom att skolor i grupper om två eller fyra tilldelades nummer. Ur dessa nummer drogs sedan hälften (en eller två stycken) med hjälp av datorprogrammet Excel (Microsoft Corporation, 2001). Därefter slumpades, med samma tillvägagångssätt, om de dragna skolorna skulle vara intervention eller kontroll. Efter randomisering uppdagades att en skola, som slumpats till kontroll, lagt ned verksamheten och följaktligen inte var tillgänglig. I huvudstudien deltar totalt 23 skolor.

Denna studie inbegriper endast de skolor och elever som var föremål för intervention och det är enbart dessa som fortsättningsvis beskrivs.

Etiska frågeställningar

Deltagarna informerades om formerna för studien och valde därefter om de ville medverka i studien eller ej. Allt material avidentifierades och kodades, inga komplikationer bör ha förekommit för deltagarna. De fördelar deltagarna kan komma att dra av att ha deltagit i studien är ny och ökad kunskap om alkoholens effekter samt ett studiehäfte, vilket gör det möjligt att gå tillbaka och friska upp kunskaperna. Huvudstudien har godkänts av Karolinska Institutets forskningsetiska kommitté, diarienummer: 01 - 333.

Interventionen

Interventionen bestod, som tidigare beskrivits, av kursen *Prime for Life*. Den gavs med ett undantag² under två dagar. Innan kursen presenterades studien för eleverna och förmätningenkäterna delades då ut. Detta skedde av utvärderaren och instruktörerna var inte närvarande. Uppdelningen gjordes för att tydliggöra rollfördelningen mellan instruktörer och utvärderare vilket ansågs viktigt både för studiens reliabilitet och ur etisk synpunkt. Efter ifyllnad av enkäterna lämnade utvärderaren rummet och kursen startade efter en kort rast för eleverna. I slutet av kursens andra dag återkom utvärderaren och delade ut kursvärderingsformulär efter det att kursen var avslutad och instruktörerna lämnat rummet.

² Vid två klasser i en skola genomfördes kursen på skolans begäran under en dag med en instruktör i vardera klassen.

I fyra klasser gjordes förmätningen en eller några dagar innan interventionen och även kursvärderingen administrerades i två klasser en eller några dagar efter interventionen. Vid tre tillfällen administrerades enkäter av annan än utvärderaren, en gång av lärare, en gång av annan elev och en gång av instruktörerna. Dessa undantag gjordes av praktiska skäl och ombuden försågs med rigorösa instruktioner som senare följdes upp.

Mätinstrument och definitioner

Förmättningsformuläret består av 72 flervalssfrågor med övervägande fasta svarsalternativ, varav vissa är i påståendeform. Förmättningsformuläret finns bifogat som bilaga 1. Kursvärderingsformuläret består av 19 frågor, även de av flervalstyp, men ca 10 frågor har även plats för fri text som eleverna uppmanades att fylla i. Frågor som avser att mäta kunskaper, attityder och intentioner finns med i både förmättningsformuläret och kursvärderingen i identiska former. Även kursvärderingsformuläret finns bifogat, som bilaga 2.

De flesta frågorna är egenkonstruerade, t. ex. frågorna om kunskaper, attityder och intentioner. De är dock inte nya utan har använts i tidigare undersökningar i STAD-projektet. Ett exempel på fråga som avser att mäta kunskaper är påståendet ”Ju mer alkohol man dricker, desto mer tål man”, där deltagarna på en fyrgradig skala bedömer i vilken utsträckning hon/han håller med om påståendet. Alternativet ”ingen uppfattning” finns även med. Ett exempel på attitydfrågor är ”Den som aldrig dricker alkohol är tråkig” och en intentionsfråga är ”Jag har planer på att minska mitt drickande”. Elevers uppfattning om kursen mäts med fyra- eller tiogradiga skalor.

Förmättningsformuläret innehåller en svensk översättning av AUDIT-formuläret (Saunders, Aasland, Babor, De La Fuente, & Grant, 1993; Bergman & Källmén, 2000) och alkoholkonsumtion mäts med Auditfråga nr 1, ”Hur ofta dricker Du alkohol?” där deltagarna har fem svarsalternativ, från ”Dricker över huvud taget inte alkohol” till 4 ggr/vecka eller oftare”. Personlighet (kontinuerliga variabler) mäts i förmättningsformuläret med tre delskalor från Karolinska Scales of Personality (KSP) (Schalling, 1986): Impulsivitet (Impulsiveness), Monotoniundvikande (Monotony Avoidance) och Hämmad aggression (Inhibition of Aggression). KSP är ett väl utprovat personlighetsbatteri och de nu nämnda delskalorna korrelerar högt med den sensationsökande personlighet som nämns i inledningen. Svensk eller utländsk härkomst (dikotom variabel) definieras som om man själv eller ens föräldrar är födda i annat land än Sverige. Som tobakskonsument (dikotom variabel) definieras man om man har svarat att man i någon omfattning röker eller snusar. Skoltrivsel (skala 0 – 4) definieras som medelvärdet av svaren på frågorna om hur man trivs dels med lärarna och dels med kamraterna (frågorna 8 och 9 i bilaga 1).

Statistisk bearbetning

Kategoriska gruppskillnader analyseras med Chi² test. I analyserna av frågeställning 1 och 2 används deltagarnas förändringsvärde från förmätningen innan interventionen till kursvärderingen. Frågorna för kunskaper, attityder gentemot alkohol och intentioner angående alkohol sammanfogas till index som ett medelvärde av de poängsatta svaren.

Förändringsvärdet kan teoretiskt variera mellan (minus) -4 och (plus) +4 och ett positivt värde indikerar en förändring till mer kunskap i alkoholrelaterade frågor, mer alkoholrestriktiv attityder respektive mer alkoholrestriktiva intentioner³. Svaret ”ingen uppfattning” tas med som ett värdesvar eftersom det bidrar till att räkna ut en förändring. Frågeställning 1 och 2 analyseras med tvåvägs variansanalys utan- (ANOVA) och med covariat (ANCOVA). Eftertestet Tukey’s HSD används för att identifiera interaktions-effekter. Eftertest utförs på alla analyser men bara de signifikanta redovisas. Frågeställning 3 och 4 besvaras med engångsmätningar och analyseras med multipel regressionsanalys respektive Pearsons korrelationskoefficient. Statistikprogrammen som används är SPSS (SPSS, 2001) och STATISTICA (StatSoft, 2001).

³ Intentioner angående alkohol räknas bara ut för de elever som vid förmätningstillfället uppgav att de drack alkohol.

Resultat

Genomgående används $p < .05$ som gränsen för signifikanta resultat. De exakta sannolikhetsvärdena anges dock för varje test, som föreslagits av Andersson (1999).

Deltagare och bortfall

Fördelningen av elever mellan de båda betingelserna geografiskt läge och teoretisk inriktning skiljer sig inte signifikant åt vid förmätningstillfället, $\text{Chi}^2_{(1)} = 0.37$, $p = .55.$, se tabell 1. Utifrån klasslärares uppgifter uteblev totalt 114 elever (18,5%) från förmätningstillfället, vilket utgör studiens externa bortfall. Även dessa är jämnt fördelade över betingelserna, $\text{Chi}^2_{(1)} = 1.19$, $p = .28$. Ingen elev valde att inte delta men svaren från två deltagare var uppenbart oseriösa och sorterades ut ur databasen. I några enkäter fattas svar på enskilda frågor vilket gör att deltagarantalet varierar något i de olika analyserna.

Tabell 1. Antal elever vid förmätningen, fördelade mellan teoretisk inriktning och geografiskt läge.

	Geografiskt läge			Total
	Teoretisk	Innerstad	Förort	
Teoretisk inriktning	Teoretisk	140	145	285
	Praktisk	112	104	216
	Total	252	249	501

Av de ursprungliga 501 eleverna som fyllde i förmätningen kom 465 till kursen. Bortfallet på 38 personer (7.6%) består till största delen av elever som fyllde i förmätningen vid en annan dag än kursen. Av de 465 elever som kom till kursen avvek 96 stycken (20.6%) under kursens gång och 22 stycken (4.7%) blev utestängda för sen ankomst. Bortfallet inom klasserna varierade mellan 4.7% och 56.7%. De kvarvarande 349 eleverna fördelades något skevt över betingelserna, dock inte så att cellfördelningen signifikant avviker från slumpfördelningen, $\text{Chi}^2_{(1)} = 3.15$, $p = .08$, se tabell 2.

Tabell 2. Antal elever som fullföljt kursen fördelat mellan teoretisk inriktning och geografiskt läge.

	Geografiskt läge			Total
	Teoretisk	Innerstad	Förort	
Teoretisk inriktning	Teoretisk	84	115	198
	Praktisk	78	72	150
	Total	162	186	349

Kvinnor är signifikant överrepresenterade bland de teoretiska eleverna i detta urval, $\text{Chi}^2_{(1)} = 16.0$, $p = .000$, eller uttryckt som oddskvot, OR 2.07. Även bland innerstadselever är kvinnor överrepresenterade, $\text{Chi}^2_{(1)} = 5.20$, $p = .023$, uttryckt som oddskvot, OR = 1.50.

Vid förmätning fanns inga signifikanta skillnader i kunskaper, attityder och intentioner mellan grupperna Teoretisk/Icke-teoretisk inriktning och Innerstad/Förort. Detta oavsett om alla elever i förmätningen studeras eller bara de som senare fullföljde kursen.

Kunskaper

Utbildningen förändrade elevers kunskaper om alkohol olika. Elever med teoretisk inriktning ökade sina kunskaper signifikant mer än praktiska elever, $F_{(1, 345)} = 10.35$, $p = .001$. Geografiskt läge påverkar inte förändring i kunskaper men interaktionen geografiskt läge och program ger en signifikant effekt, $F_{(1, 345)} = 6.25$, $p = .013$. Eftertest visar att skillnaden mellan teoretisk och praktisk inriktning bara är signifikant inom förortsskolorna, $p = .000$. Då resultaten kontrolleras för påverkan av covariaten beskrivna ovan, under frågeställning 2, sjunker interaktionseffekten något till $F_{(1, 323)} = 4.91$, $p = .027$ men är fortfarande signifikant. Se tabell 3 för medelvärden och standardavvikelser.

Tabell 3. Medelvärden och standardavvikelser för förändring av kunskaper, justerade för påverkan av covariat.

Skalvidd -4 – 4 N= 335	Innerstad		Förort		S:a faktor	
	Mean	Sd	Mean	Sd	Mean	Sd
Teoretisk	.87	.52	.95	.45	.92	.48
Praktisk	.80	.48	.68	.58	.74	.53
S:a faktor	.84	.50	.85	.52	.84	.51

Attityder

Utbildningen påverkar elevers attityder till alkohol olika beroende på om de går i en innerstadsskola eller skola i förort. Innerstadselever blir signifikant mer alkoholrestriktiva i sina attityder än förortselever, $F_{(1, 345)} = 7.87$, $p = .005$. Även interaktionen geografiskt läge och program ger en signifikant effekt, $F_{(1, 345)} = 5.47$, $p = .02$. Eftertest visar att det bara är inom den praktiska gruppen som signifikant skillnad mellan innerstad- och förortselever finns, $p = .02$. Covariaten påverkar inte dessa resultat. Tabell 4 visar medelvärden och standardavvikelser

Tabell 4. Medelvärden och standardavvikelser för förändring av attityder till alkohol, justerade för påverkan av covariat.

Skalvidd -4 – 4 N= 335	Innerstad		Förort		S:a faktor	
	Mean	Sd	Mean	Sd	Mean	Sd
Teoretisk	.23	.42	.20	.46	.22	.44
Praktisk	.37	.40	.10	.52	.25	.48
S:a faktor	.30	.42	.16	.48	.23	.46

Intentioner

Skolans geografiska läge har betydelse för i vilken utsträckning elever förändrar sina intentioner angående alkohol på så sätt att innerstadselever blir mer restriktiva, $F_{(1, 318)} = 5.88$, $p = .016$. Teoretisk inriktning påverkar inte resultaten och även om det finns tendenser till en interaktionseffekt är den inte signifikant. Då covariaten räknas med i modellen försvagas huvudeffekten men förblir signifikant, $F_{(1, 302)} = 4.07$, $p = .044$. Tabell 5 visar medelvärden och standardavvikelser.

Tabell 5. Medelvärden och standardavvikelser för förändring av intentioner angående alkohol, justerade för påverkan av covariat.

Skalvidd -4 – 4 N = 292	Innerstad		Förort		S:a faktor	
	Mean	Sd	Mean	Sd	Mean	Sd
Teoretisk	.23	.72	.17	.72	.20	.72
Praktisk	.49	.92	.11	.71	.32	.85
S:a faktor	.35	.83	.15	.72	.25	.77

Förmodad nytta av kursen

Innerstadselever tror sig ha större nytta av kursen än förortselever, $F_{(1, 341)} = 5.52$, $p = .019$. Teoretisk inriktning har inte någon enskild betydelse och ej heller i interaktion med geografiskt läge. Då covariaten räknas med i modellen försvinner emellertid den signifikanta skillnaden mellan innerstads- och förortselever, $F_{(1, 320)} = 2.90$, $p = .09$. Tabell 6 visar medelvärden för grupperna. Framför allt är det könsfaktorn som tar ut de signifikanta skillnaderna, kvinnor tror sig komma att ha större nytta av kursen än män. Skillnaden mellan könen är med ojusterade data $m_{kvinnor} = 6.88$ ($sd_{kvinnor} = 1.94$), $m_{män} = 6.35$ ($sd_{män} = 2.08$), $F_{(1, 356)} = 6.32$, $p = .01$.

Tabell 6. Medelvärden och standardavvikelser för skattningar av vilken nytta deltagarna tror sig komma att ha av kursen, justerade för påverkan av covariat.

Skalvidd 0 – 10 N = 310	Innerstad		Förort		S:a faktor	
	Mean	Sd	Mean	Sd	Mean	Sd
Teoretisk	6.75	1.87	6.32	1.74	6.50	1.8
Praktisk	7.10	2.20	6.57	2.26	6.86	2.24
S:a faktor	6.92	2.04	6.41	1.95	6.65	2.00

Intresse för kursen

Innerstadselever uppvisar även ett större intresse för kursen än förortselever, $F_{(1, 343)} = 11.40$, $p = .001$. Teoretisk inriktning skiljer inte eleverna åt och det finns ingen interaktionseffekt. Resultaten påverkas inte av att covariaten räknas med i analysen. Tabell 7 visar medelvärden och standardavvikelser för de olika betingelserna.

Tabell 7. Medelvärden och standardavvikelser för skattningar av vilket intresse deltagarna visar för kursen, justerade för påverkan av covariat.

Skalvidd 0 – 10 N= 333	Innerstad		Förort		S:a faktor	
	Mean	Sd	Mean	Sd	Mean	Sd
Teoretisk	7.49	1.83	6.93	1.82	7.17	1.84
Praktisk	7.84	1.80	7.02	2.07	7.46	2.00
S:a faktor	7.66	1.82	6.96	1.91	7.29	1.90

Bedömning av kursen som helhet

Innerstadselever skattar kursen som helhet högre än förortselever, $F_{(1, 344)} = 14.40$, $p = .000$. Teoretisk inriktning bidrar inte till att förklara variation i beroendevariabeln, varken enskilt eller i kombination med geografisk inriktning. Covariaten påverkar inte heller resultatet, se tabell 8 för medelvärden och standardavvikelser.

Tabell 8. Medelvärden och standardavvikelser för skattningar av kursen som helhet, justerade för påverkan av covariat.

Skalvidd 1 – 4 N= 334	Innerstad		Förort		S:a faktor	
	Mean	Sd	Mean	Sd	Mean	Sd
Teoretisk	3.49	.57	3.30	.63	3.38	.61
Praktisk	3.64	.51	3.34	.62	3.50	.58
S:a faktor	3.56	.55	3.32	.62	3.43	.60

Den ursprungliga nivåns betydelse för förändring

Det finns samband mellan kunskaper, attityder och intentioner i förmätningen och hur väl man som elev tillägnar sig kursens syften. Då förändringsvärdet sätts som beroendevariabel och förmätningensvärdena används som prediktorer kan man utifrån förmätningensvärdena predicera förändring i beroendevariabeln, med hjälp av de standardiserade beta-coefficienterna, "β". Observera att negativa samband betyder att låga värden i förmätningen predicerar en större ökning i den aktuella beroendevariabeln. Tabell 9, 10 och 11 beskriver riktning och styrka för sambanden

Elever med lägre nivå av förkunskaper tillägnar sig kursens kunskaper i större utsträckning än elever med högre nivå av förkunskaper, $\beta = .485$, $p = .000$. Även elever med mindre alkoholrestriktiva intentioner tillägnar sig kursens kunskaper signifikant mer än elever med mer alkoholrestriktiva intentioner, $\beta = .154$, $p = .005$

Tabell 9. Sambanden mellan förmättningsvärden i Kunskaper, Attityder och Intentioner och förändringsvärdet för Kunskaper.

Förändring av kunskaper				
		Justerad R ²		
Modellen		.239		
Prediktor-variabel	Medelfel	Stand. beta-coefficient, β	t-värde	Sign.
Kunskaper	.067	-.485	-9.86	.000**
Attityder	.053	.055	1.01	.313
Intentioner	.047	-.154	-2.85	.005**

** P < .01

Elever med ursprungligen mer alkoholvänliga attityder förändrar sin inställning till att bli mer alkoholrestriktiv än elever med redan från början mer alkoholrestriktiva attityder, $\beta = .363$, $p = .000$. Förkunskaper och intentioner angående alkohol samvarierar inte signifikant med förändrade attityder efter genomgången kurs.

Tabell 10. Sambanden mellan förmättningsvärden i Kunskaper, Attityder och Intentioner och förändringsvärdet för Attityder.

Förändring av attityder				
		Justerad R ²		
Modellen		.122		
Prediktor-variabel	Medelfel	Stand. beta-coefficient, β	t-värde	Sign.
Kunskaper	.067	.075	1.42	.157
Attityder	.053	-.363	-6.22	.000**
Intentioner	.046	.005	.079	.937

** P < .01

Liksom med de övriga beroendevariablerna förändras elevers intentioner angående alkohol mer i önskad riktning då de vid förmätningen haft mer alkoholbejakande intentioner, $\beta = .503$, $p = .000$. Även alkoholrestriktiva attityder i förmätningen predicerar en förändring till mer alkoholnegativa intentioner, $\beta = .261$, $p = .000$.

Tabell 11. Sambanden mellan förmätningens värden i Kunskaper, Attityder och Intentioner och förändringsvärdet för Intentioner.

Förändring av intentioner				
		Justerad R^2		
Modellen		.203		
Prediktor-variabel	Medelfel	Stand. beta-coefficient, β	t-värde	Sign.
Kunskaper	.105	-.078	-1.55	.122
Attityder	.083	.261	4.71	.000**
Intentioner	.073	-.503	-9.10	.000**

* $P < .05$

** $P < .01$

Samband mellan beroendevariabler

Den inbördes samvariationen mellan de olika förändringsmåten som studeras varierar från $r = .042$ till $r = .437$. Tabell 12 och 13 visar de inbördes korrelationerna vid förmätning respektive kursvärdering.

Tabell 12. Korrelationskoefficienter, r , mellan beroendevariablerna Kunskaper, Attityder och Intentioner vid förmätningstillfället.

	Kunskaper (N=)	Attityder (N=)	Intentioner (N=)
Kunskaper	1		
Attityder	.114* (498)	1	
Intentioner	.042 (459)	.437** (460)	1

* $P < .05$

** $P < .01$

Tabell 13. Korrelationskoefficienter, r , mellan beroendevariablerna Kunskaper, Attityder och Intentioner vid kursvärderingen.

	Kunskaper (N=)	Attityder (N=)	Intentioner (N=)
Kunskaper	1		
Attityder	.047 (349)	1	
Intentioner	.057 (322)	.192** (322)	1

** $P < .01$

Diskussion

Den här studien lyfter fram viktiga skillnader i hur olika grupper av elever i gymnasiet tar emot programmet *Prime for Life*. Skillnaderna är i många fall små men kan vara viktiga indikatorer på senare beteendeförändring.

Deltagare och bortfall

Att studien tappar knappt 20% av den tänkta målgruppen innan den startat är förstås tråkigt men tyvärr ungefär vad man kan vänta sig i gymnasiet, baserat på lärarnas uppgifter från enkätstillfällena. Närvaron varierar starkt över olika klasser och skolor och en viss överskattning av det externa bortfallet är troligt då vissa elever som finns i registren i praktiken har slutat på skolan och således inte tillhör målgruppen längre. Ett externt bortfall på ca 15% är därför mer realistiskt. De elever som föll ifrån mellan förmätning och intervention skulle förmodligen inte kommit till förmätningen om den var på samma dag som kursen. Den delen av det interna bortfallet, 7.6%, hör med det resonemanget till det externa bortfallet då eleverna inte skulle bli deltagare. Om förmätningen skrämde bort dem från deltagande är situationen givetvis en annan. Att alla tillfrågade elever valde att ställa upp på deltagande är glädjande och att några, förhållandevis få, ofullständiga och oseriösa svar dök upp får anses som acceptabelt.

Orsakerna till att 96 deltagare avvek under kursens gång vet vi inte mycket om. Det är tänkbart att det är de som bäst skulle behöva kursen men orsakerna är förmodligen många. Att frånvaron varierade så starkt mellan klasserna är en indikation på att den allmänna närvaromoralen spelade en betydande roll. Att kvinnor är överrepresenterade bland de teoretiska eleverna och bland eleverna i innerstaden stämmer väl med vad som gäller för gymnasiepopulationen i Stockholm (opublicerade uppgifter från Utbildningsförvaltningen, Stockholm Stad) och får därför betraktas som representativt för målgruppen.

Kunskaper, Attityder och Intentioner

Att vissa teoretiska elever ökar sina kunskaper mer än praktiska elever ligger i linje med vad man kan förvänta sig då kursen är teoretiskt uppbyggd med tyngd på forskningsbaserad information, förvisso med praktiska övningar. Att skillnaden i kunskapsförändring bara återfinns bland förortseleverna är mer förvånande. Genomgående ökar praktiska förortselever sina kunskaper, och alkoholrestriktiva attityder och intentioner mindre än de andra grupperna, även om inte alla skillnader är signifikanta. Av det kan man dra slutsatsen att ett program som *Prime for Life* är mindre lämpligt för dessa elever men hur den geografiska skillnaden spelar in är inte klarlagt.

Förortsskolorna är en heterogen grupp, de återfinns i både välbärgade och mindre resursstarka områden. Även förortsskolornas popularitet skiljer sig åt, om man tittar på de antagningspoäng som krävs för respektive skola, men det verkar bara gälla teoretiska program. För de elever som väljer praktiskt inriktade program krävs inte tidigare resultat i studierna för att kunna välja skola. Trycket på att aktivt välja skola verkar inte heller vara så stort bland de praktiska eleverna. Utifrån det resonemanget är det kanske mer förvånande att praktiska elever i innerstaden i två fall av tre presterar bättre än de

teoretiskt inriktade eleverna. En orsak kan finnas i mätinstrumentens utformning, vilket diskuteras nedan, en annan kan vara att det i gruppen praktiska elever ryms både hantverksstuderande och estetiskt inriktade elever, vilka kan ha olika förutsättningar för och motivation till att aktivt delta i ANT-undervisning. Eventuellt är fördelningen av praktiska elever med estetisk inriktning något skev, så att de är överrepresenterade i innerstaden. Det är dock bara en hypotes, som i och för sig kan testas i materialet men det har inte gjorts här.

Förmodad nytta, intresse för kursen och bedömning av kursen

Vad gäller förmodad nytta av kursen finns den största skillnaden mellan könen, vilket tar ut andra skillnader. Att det inte visar sig på nästa två frågor, som är relaterade till denna, är lite underligt. Men så är kvinnornas intresse inte mycket större än männens och den praktiska betydelsen är förmodligen ringa.

Att innerstadselever uppvisar ett större intresse för kursen och bedömer kursen som helhet mer positivt än förortselever kan möjligtvis förklaras av att alkohol skulle vara mer intressant bland innerstadselever. Om de då även dricker mer alkohol än förortselever kommer att visa sig i fortsättningen på studien. Intressant är att gruppen praktiska förortselever inte skattar kursen som helhet eller intresset för kursen lägre än de andra grupperna, trots att de inte förändrar sina kunskaper och inställning till alkohol i samma utsträckning som de andra grupperna. Överlag är skillnaderna mellan grupperna för dessa variabler små.

Samband mellan förmätning och förändring

Att ett lågt förmätningvärde predicerar en större förändring än ett högt är inte så konstigt då utrymmet till förändring är större om man startar på en låg nivå, som de negativa sambanden visar. Det är dock inte självklart att det skall vara så. Låga förkunskaper skulle kunna predicera ett ointresse som avspeglas i en liten förändring eller att alkoholpositiva attityder är fast förankrade och inte låter sig rubbas av ett informationsprogram. En viss inkonsekvens uppstår i materialet då alkoholvänligare intentioner predicerar en större kunskapsökning men alkoholnegativa attityder predicerar en förändring av intentionerna till mer alkoholnegativa. Attityder och intentioner samvarierar dock, som visas i nästa avsnitt, vilket tyder på att de uppfattas som likartade frågor medan kunskaper verkar vara en annan domän. Att två av regressionsmodellerna förklarar över 20% av variationen i beroendevariabeln är positivt.

Samband mellan beroendemåttens kunskaper, attityder och intentioner

Det mest intressanta med sambanden är att styrkan i korrelationen mellan attityder och intentioner sjunker efter kursen. Eftersom styrkan på förändringsvärdena attityder och intentioner inte skiljer sig nämnvärt kan det vara den stora spridningen i intentionsförändring som ger utslag i korrelationen. Det finns således anledning att tro att fler elever har ändrat sina intentioner mer och åt olika håll, d.v.s. positivt och negativt, än vad de har ändrat sina attityder.

Kommentar angående resultaten

Överlag är skillnaderna mellan grupperna små. Omräknat till effektstorlek är skillnaderna mellan grupperna visserligen mellan .25 och .5, vilket vanligtvis anses som medelstora effekter, men då de absoluta skillnaderna är så små är det tveksamt om det kommer att avspeglas i förändrat beteende. Som Bergmark & Andersson (1999) poängterar försöker ANT-undervisning under en kort avgränsad tid förändra inställningar och attityder som formas under en mycket lång tid i en människas liv.

Mätinstrumenten

Flera av enkätfrågorna som används är inte reliabilitetstestade även om de inte är nya. Vissa deltagare hade svårt med en del frågor och dubbeltydningar upptäcktes under resans gång, trots pilottestningen. I och med att samma utvärderare administrerade nästan alla enkäter har studien minimerat eventuell bias i rutinerna. AUDIT-formuläret har trots omfattande spridning inte blivit utprövat på unga vuxna och vissa frågor är mindre lämpade för den åldersgruppen, främst de som skall identifiera beroende. I och med att frekvens av alkoholbruk (AUDIT-fråga 1) är den enda skattningen av konsumtion i den här studien bör det problemet vara av mindre betydelse. KSP-frågorna uppfattades av vissa som krångliga och en fråga var felformulerad men rättades av administratören för varje tillfälle. I och med att KSP-skolorna kräver minst 8 giltiga svar av 10 sorterades ett 20-tal enkäter bort per skala – dock inte nödvändigtvis samma enkäter vilket gjorde att storleken och innehållet på samplet varierade något. Betydelsen av de skillnaderna bör vara små men man kan diskutera om det är bättre att hålla samplet intakt, till priset av större bortfall.

I och med att det är förändringen från förmätningen som mäts finns det en potentiell risk för s.k. takeffekter, d.v.s. att elever redan i förmätningen svarar så bra att någon egentlig ökning inte är möjlig. Vårt att komma ihåg är dock att det just är förändringen som den här studien fokuserar på. Om det är så att någon grupp begränsats av mätinstrumenten, och därmed inte uppvisar någon förändring efter kursen, så innebär det inte att ANT-undervisning för den gruppen är utan värde, men att formulären varit för begränsade för att fånga upp förändringar. De icke-signifikanta skillnaderna mellan grupperna vid förmätningen skall garantera att ingen grupp begränsas av takeffekter, även om det kan vara fallet för enskilda deltagare.

Reliabilitet

Eftersom många av enkätfrågorna inte har standardiserats eller normerats för unga vuxna (med undantag för KSP) kan det finnas anledning att fråga sig hur exakt frågeformulären fångar deltagarnas kunskaper, attityder och intentioner. Kunskapsfrågorna har utvecklats i samarbete med PRI och PreCenS och vissa av frågorna är direktöversättningar av engelska formuleringar som använts med framgång. Det är ingen garanti och det vore önskvärt att göra mer omfattande studier av pålitligheten i enkäterna.

Ofta ifrågasätts trovärdigheten i elevers enkätsvar om alkohol och droger, både av forskare och lekmän och inte minst då deltagarna som nu inte är anonyma för undersökningsledarna. Ibland görs det dock studier av pålitligheten hos ungas svar vilka bekräftar reliabiliteten i självskattningar (Williams, Toomey, McGovern, Wagenaar, & Perry, 1995). En nu lite gammal men grundlig undersökning av frågeformulären i Project SMART (Graham, Flay, Anderson Johnson, Hansen, Grossman & Sobel, 1984) visade att åtta av nio skalor hade en test re-test reliabilitet (Cronbach's alpha) över .7.

Validitet

Tillämpligheten för det som frågorna i formulären avser att mäta bör vara tillfredsställande. Vid konstruerande av frågor till en specifik utvärdering som denna är det en avvägning mellan att ha specifika och allmänna frågor. Frågor som direkt knyter an till kursen är bättre för att mäta den direkta kurseffekten men blir svåra att formulera då de för huvudstudiens syfte även skall passa kontrollgruppen. Omvänt är generella frågor om kunskap om alkohol och inställning till alkohol lättare att formulera och lättare att använda för både intervention- och kontrollgruppen men det är svårt att utvärdera en kurs med frågor om ämnen som den inte tar upp. "Innehållsvaliditeten" (content-validity) för den här studien är såvitt kan bedömas god, framför allt relativt med vad som ofta florerar i skolor, men mer ingående studier vore intressant.

Genom pilottestningen av enkäterna kunde formulärens "face-validity" bedömas, d.v.s. om deltagarna uppfattade frågorna på det sätt som avsetts. En risk med alla typer av undersökningar, men kanske framför allt med ämnen som kan uppfattas som politiskt laddade, är att deltagarna vill obstruera studien genom att medvetet svara fel. De frågor som deltagarna kom med i klassrummen gav ingen indikation på sådant sabotage och eventuella oklarheter kunde redas ut direkt i rummet.

Slutsatser

Den här studien visar att den alkoholförebyggande kursen *Prime for Life* till viss del uppfattas olika av elever beroende på om de läser teoretisk eller praktisk inriktning och om skolan de går på är belägen i innerstaden eller i förort. Av skillnaderna kan man ifrågasätta lämpligheten att driva den här typen av undervisning bland icke-teoretiska elever i förortsskolor men innan man drar den slutsatsen bör framför allt innebörden av geografiskt läge utforskas ytterligare. En annan slutsats är att deltagarnas subjektiva uppfattning av kursen inte speglar de skillnader som uppkommer i förändrade kunskaper, attityder och intentioner.

Betydelse

Bidraget som denna, och andra interventionsstudier, gör till forskningen ligger främst i att identifiera genomförbarheten av undervisning i olika miljöer och för olika målgrupper. Då dryckesbeteende längre fram studeras kan förhoppningsvis denna studie hjälpa till att förklara eventuella skillnader i förändrade alkoholvanor, liksom avsaknad av skillnader.

Fortsatt forskning

Utvärderingen av *Prime for Life* fortsätter med studier av dels kunskaper och attityder, dels alkoholbeteende, med kort (5 månader) respektive lång (15 månader) uppföljningstid. Om några av de förändringar som studerats här visar sig i de nämnda Health-belief komponenterna, t.ex. uppfattning om risk för att drabbas för alkoholproblem eller beredskap för att kunna hantera situationer med alkohol, återstår att se. Än mer intressant blir det att utvärdera om *Prime for Life* kan påverka deltagarnas alkoholbeteende i positiv riktning. Huvudstudien, med randomiserad kontrollgrupp, kommer bland annat att ge svar på den frågan.

Referenser

- Andersson, G. (1999). Signifikantstestning i gungning. *Psykologtidningen*, 21.
- Bergman, H. & Källmén, H. (2000). *The alcohol use disorders identification test AUDIT: MANUAL*. Stockholm: Karolinska Sjukhuset.
- Bergmark, K. & Andersson, T. (1999). The development of advanced drinking habits in adolescence – a longitudinal study. *Substance Use & Misuse*, 34(2), 171 – 194.
- Black, D.R., Tobler, N.S. & Sciacca, J.P. (1998). Peer helping/involvement: an efficacious way to meet the challenge of reducing alcohol, tobacco, and other drug use among youth? *Journal of School Health*. 68, 87-93.
- Botvin, G. J., Baker, E., Dusenbury, L., Botvin, E. M. & Diaz, T. (1995). Long-term follow-up results of a randomized drug abuse prevention trial in a white middle-class population. *JAMA*, 12;273(14), 1106 – 1112.
- Bremberg, S. & Arborelius, E. (1994). Effects on adolescent alcohol consumption of a school based student-centered health counseling programme. *Scandinavian Journal of Social Medicine*, 22(2), 113-119.
- Bremberg, S. (2002). Kan skolan minska ungdomars bruk av alkohol och droger. I: S. Andréasson (red): *Den svenska supen i det nya Europa* (pp. 137 – 159). Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut.
- CAN, (2001). *Drogutvecklingen i Sverige*. Rapport nr 63. Stockholm: CAN.
- Center for Substance Abuse and Prevention (2001)
<http://www.samhsa.gov/centers/csap/modelprograms/default.htm>).
- Cloninger, C.R., Sigvardsson, S. & Bohman, M. (1988). Childhood personality predicts alcohol abuse in young adults. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 12(4), 494 – 505.
- Cloninger, C.R., Sigvardsson, S., Gilligan, S.B., von Knorring, A.L., Reich, T. & Bohman, M. (1988). Genetic heterogeneity and the classification of alcoholism. *Advancement of Alcohol and Substance Abuse*, 7(3 – 4), 3 – 16.
- Cuijpers, P. (2002). Effective ingredients of school-based drug prevention programs; A systematic review. *Addictive Behaviors*, 27, 1009-1023.
- Daugherty, R.P. & Leukefeld, C. (1998). *Reducing the Risks for Substance Abuse, A lifespan Approach*. New York: Plenum Press.
- Foxcroft, D. R., Lister-Sharp, D. & Lowe, G. (1997). Alcohol misuse prevention for young people: a systematic review reveals methodological concerns and lack of reliable evidence of effectiveness. *Addiction*, 92(5), 531 – 537.
- Gorman, D.M. (2002). The “science” of drug and alcohol prevention: the case of the randomized trial of the Life Skills Training Program. *International Journal of Drug Policy*, 13, 21 – 26.
- Graham, J.W., Flay, B.R., Anderson Johnson, C., Hansen, W.B., Grossman, L. & Sobel, J.L. (1984). Reliability of self-report measures of drug use in prevention research. *Journal of Drug Education*, 14(2), 175 – 193.
- Harrington, N.G., Brigham, N.L., & Clayton, R.R. (1999). Alcohol risk reduction for fraternity and sorority members. *Journal of Studies on Alcohol*, 60, 521 – 527.
- Hagquist, O. (2002) *In press*

- Hochbaum, G.M. (1958). *Public participation in medical screening programs: a sociopsychological study*. PHS publication no. 572. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
- Jantz, N.K. & Becker, M.H. (1984). The health belief model: a decade later. *Health Education Quarterly*, 11, 1 – 47.
- Jarlbrog, G. (2002). Information och opinionsbildning. I S. Andréason (Red.), *Den svenska supen i det nya Europa* (211 – 235). Stockholm: FHI.
- Kasen, S., Johnsson, J. & Cohen, P. (1990). The impact of school climate on student psychopathology. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18(2), 165 – 177.
- Lindström, P., Pauloff, A. & Svensson, R. (1999). *Ungdomar, droger och polisens insatser, BRÅ-rapport 1999:1*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Lynam, D.R., Milich, R., Zimmerman, R., Novak, S.P., Logan, T.K., Martin, C., Leukefeld, C. & Clayton, R. (1999). Project DARE: No effects at 10-year follow-up. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(4), 590 – 593.
- Marklund, U. (1990). Alkoholundervisningen i Sverige. *Socialmedicinsk tidskrift*, 3, 128 – 134.
- Microsoft Corporation (2001). *Excel, XP edition*. Redmond: Microsoft
- Moscowitz, J. (1989). The primary prevention of alcohol problems: A critical review of the research literature. *Journal of studies on alcohol*, 50(1), 54 – 88.
- Nationella kvalitetsgranskningar 1999 (1999). *Undervisning om tobak, alkohol och andra droger, dnr 99:208*. Stockholm: Skolverket.
- Nersnaes, L. (1995). *Livet, kärleken och alkoholen, NAD-publikation nr 30*. Helsingfors: NAD.
- Prevention Research Institute (2001). *Prime for Life för gymnasiet*. Stockholm: PRI
- Rehman, C. & Larsson, J. (1998). *En baslinjestudie av tillgänglighet till alkohol bland högstadieungdomar i Vasastan*. Stockholm: STAD-projektet.
- Ringwalt, C.L., Ennett, S., Vincus, A., Thorne, J., Rohrbach, L.A. & Simons-Rudolph, A. (2002). The prevalence of effective substance use prevention curricula in U.S. middle schools. *Prevention Science*, 3(4), 257 – 273.
- Saunders, J.B., Aasland, O.G., Babor, T.F., De La Fuente, J.R. & Grant, M. (1993). Development of the alcohol use disorders identification test (AUDIT): WHO collaborative project on early detection of persons with harmful alcohol consumption – II. *Addiction*, 88, 791 – 804.
- Schalling, D. (1986). *The development of the KSP inventory, report no. 64 from the project Individual Development and Adjustment*, 1 – 8. University of Stockholm: Department of Psychology.
- SPSS inc. (2001). *SPSS 10.1*. Chicago, IL: SPSS.
- StatSoft inc. (2001). *STATISTICA 6.0*. Tulsa, OK: StatSoft
- Strecher, V.J. & Rosenstock, I.M. (1997). The health belief model. I G. Glanz, F.M. Lewis & B.K. Rimer (red). *Health Behavior and health education, theory research and practice*, 2:nd edition (pp. 41 – 60). San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Sundbom, L. (1992). *Studenterna och alkoholen*. Uppsala: SAMU.
- Sundbom, L. (2002). *In press*.
- Thorsen, T. & Andersson, T. (2000). *Upplysning och undervisning – begränsar det alkoholproblemen?* Stockholm: CAN.

Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplan för gymnasieskolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Wagenaar, A.C., Murray, D.M., Gehan, J.P., Wolfson, M., Forster, J.L., Toomey, T.L., Perry, C.L. & Jones – Webb, R. (2000). Communities mobilizing for change on alcohol: outcomes from a randomized community trial. *Journal of Studies on Alcohol*, 61(1), 85 – 94.

Williams, C.L., Toomey, T.L., McGovern, P., Wagenaar, A.C. & Perry, C.L. (1995). Development, reliability and validity of self-report alcohol-use measures with young adolescents. *Journal of Child and Adolescence Substance Abuse*, 4(3), 17 – 40.

STockholm förebygger
Alkohol- och Drogproblem

Enkätformulär till gymnasielever

Den här enkäten innehåller frågor som främst rör alkohol, narkotika och tobak (ANT). Den delas ut till 1000 personer i Storstockholm. Syftet är att utvärdera olika förebyggande insatser mot ANT. Utvärderingen innebär att du kommer att få en liknande enkät 6 och 18 månader efter denna.

Alla svar behandlas helt anonymt och endast i forskningssyfte. Dina svar kommer inte kunna urskiljas i den stora mängd svar som kommer att insamlas. Svaren kommer att stanna hos oss som gör den här studien och inte föras vidare till någon utanför projektet, exempelvis föräldrar eller lärare.

Alla frågeformulär kodas med unika löpnummer för att skydda deltagarnas anonymitet. För att vi skall kunna följa upp den här studien längre fram, då Du har slutat på den skola Du nu går, behöver vi dock ditt namn och personnummer. Alla personuppgifter lagras i en skyddad databas.

Deltagandet är frivilligt och Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan att tala om varför.

Har Du frågor eller synpunkter på den här enkäten och undersökningen är Du välkommen att kontakta Torbjörn Sjölund, STAD-projektet. Telefon 08-737 51 46, e-post <torbjorn.sjolund@stad.org>

Om Du vill kan Du riva loss det här försättsbladet och behålla det!

Namn: _____ Personnummer: _____ - _____

Skolans namn: _____

Undersökningen kommer att följas upp, med liknande enkäter, om ca 6 och 18 månader, såvida du inte avböjer fortsatt deltagande. Enkäterna kommer att skickas hem till dig, tillsammans med ett frankerat svarskuvert, och som tack för din medverkan får Du en biobiljett för var och en av de kommande enkäterna. Vi är tacksamma om Du skriver upp din adress och telefonnummer (gärna mobilnummer) nedan. Det underlättar för oss att nå fram till rätt adress. Dessutom undrar vi om det finns någon eller några vi kan kontakta **för att få din adress**, i fall vi inte når dig.

[] Ja, jag deltar i studien.

Min adress är: _____

mitt telefonnummer är: _____

Följande person/-er kan ni kontakta för att få min adress.

Namn: _____

Adress: _____

telefonnummer: _____

Frågehäfte

Här följer ett antal frågor som rör din erfarenhet och inställning till främst alkohol. Svara så gott Du kan och fundera inte för länge på varje fråga. Om någon fråga verkar oklar, hoppa då över den och gå till nästa. Sätt kryss i den ruta som *bäst* passar in på dig. Ibland kan flera alternativ vara aktuella men det anges då särskilt.

1. Är Du **Född:År: _____ Månad:____ Dag: ____**
- Man
 Kvinna

2. Var har Du i huvudsak varit bosatt under din uppväxttid?

- I storstadsområde
 I annan stad eller tätort med mer än 50 000 invånare
 I annan stad eller tätort med upp till 50 000 invånare
 På landsbygden
 Annat, nämligen: _____

3. I vilket land är Du född?

- Sverige
 Annat land, nämligen: _____

4. Är någon eller båda av dina biologiska föräldrar födda utomlands?

- Nej båda är födda i Sverige
 Ja, en eller båda är född/födda i annat land/andra länder, nämligen: _____
 Vet ej

5. Har Du körkort?

- Nej
 Ja

6. I vilken årskurs går Du?

- Årskurs 1
 Årskurs 2
 Årskurs 3

7. Vilket program går Du på?

Jag går på _____-programmet.

Eventuell inriktning: _____

8. Hur trivs Du med lärarna på skolan?

- Inte alls
- Så där
- Ganska bra
- Mycket bra
- Ingen uppfattning

9. Hur trivs Du med skolkamraterna?

- Inte alls
- Så där
- Ganska bra
- Mycket bra
- Ingen uppfattning

10. Hur intresserade tycker Du att personerna i skolledningen (rektor, studierektor, m.fl.) verkar vara av eleverna på din skola?

- Inte alls intresserade
- Lite intresserade
- Ganska intresserade
- Mycket intresserade
- Ingen uppfattning

11. Röker Du?

- Nej
- Ja, ungefär så att det motsvarar _____ cigaretter per vecka

12. Snusar Du?

- Nej
- Ja, ungefär så att det motsvarar _____ dosor per vecka

Nedan följer ett antal frågor om alkoholkonsumtion. I sådana här undersökningar är det praktiskt att räkna om mängden alkohol i öl, vin och sprit så att det motsvarar det som kallas för "glas". Ett sådant "glas" alkohol motsvarar ungefär:

13. Hur ofta dricker Du alkohol?

- Dricker över huvud taget inte alkohol → Gå till fråga nr. 32
- 1 gång / månad eller mer sällan.
- 2-4 gånger / månad
- 2-3 gånger / vecka
- 4 gånger / vecka eller oftare

14. Hur många "glas" (se exemplen ovan) dricker Du en typisk dag då Du dricker alkohol?

- 0-2 "glas"
- 3-4 "glas"
- 5-6 "glas"
- 7-9 "glas"
- 10-12 "glas"
- 13-15 "glas"
- 16-18 "glas"
- 19 "glas" eller mer

15. Hur ofta dricker Du sex sådana "glas" eller *mer* vid samma tillfälle?

- Aldrig
- Mer sällan än en gång i månaden
- Varje månad
- Varje vecka
- Dagligen eller nästan varje dag

16. Har det hänt under de senaste åren att Du inte kunnat sluta dricka sedan Du börjat?

- Aldrig
- Mer sällan än en gång i månaden
- Varje månad
- Varje vecka
- Dagligen eller nästan varje dag

17. Hur ofta under de senaste åren har Du låtit bli att göra det som Du borde för att Du drack?

- Aldrig
- Mer sällan än en gång i månaden
- Varje månad
- Varje vecka
- Dagligen eller nästan varje dag

18. Hur ofta under det senaste året har Du behövt ett "glas" på morgonen efter mycket drickande dagen innan?

- Aldrig
- Mer sällan än en gång i månaden
- Varje månad
- Varje vecka
- Dagligen eller nästan varje dag

19. Hur ofta under det senaste året har Du haft skuld känslor eller samvetsförebåelser på grund av ditt drickande?

- Aldrig
- Mer sällan än en gång i månaden
- Varje månad
- Varje vecka
- Dagligen eller nästan varje dag

20. Hur ofta under det senaste året har Du druckit så att Du dagen efter inte kommit ihåg vad Du sagt eller gjort?

- Aldrig
- Mer sällan än en gång i månaden
- Varje månad
- Varje vecka
- Dagligen eller nästan varje dag

21. Har Du eller någon annan blivit skadad på grund av ditt drickande?

- Nej
- Ja, men inte senaste året
- Ja, under senaste året

22. Har en släkting eller vän, en läkare, (eller annan inom sjukvården) oroat sig över ditt drickande eller antytt att Du borde minska på det?

- Nej
- Ja, men inte senaste året
- Ja, under senaste året

23. Vilken är den största mängd alkohol Du har druckit vid ett och samma tillfälle -

- under den senaste veckan? Svar: _____ ”glas”

- under den senaste månaden? Svar: _____ ”glas”

24. Vilken mängd alkohol har Du druckit under de två veckor som föregick den här veckan, uppdelat på måndag – torsdag, fredag, lördag och söndag?

	Förförra veckan				Förra veckan			
	måndag – torsdag	fredag	lördag	söndag	måndag – torsdag	fredag	lördag	söndag
Antal ”glas”								

25. Tycker Du att Du dricker mer än andra i din ålder och av ditt kön?

- Nej, mindre
- Ungefär lika mycket
- Ja, mer

26. Tror Du att Du skulle dricka mer alkohol än Du brukar, om Du var med ett sällskap som drack mycket?

- Nej, förmodligen mindre
- Nej, förmodligen lika mycket som jag brukar
- Ja, kanske något mer
- Ja, antagligen mer

27. Upplever Du att Du tål mer alkohol än andra i din ålder och av ditt kön?

- Nej
- Ja

36. Hur stor risk bedömer Du dig ha att utveckla alkoholproblem?

- Ingen risk alls
- Ganska liten risk
- Ganska stor risk
- Mycket stor risk

37. Har Du någon gång blivit erbjuden något av följande narkotika? Fyll i ett alternativ på varje rad.

<u>Narkotikaslag</u>	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger
a) Hasch eller Marijuana			
b) Amfetamin (eller liknande centralstimulerande)			
c) Kokain			
d) Heroin i injektionsform			
e) Heroin i rökform			
f) Ecstasy			
g) LSD			
h) Hallucinogena svampar			
i) Sömnmedel el. lugnande (t. ex. Rohypnol, Valium)			
j) Annan typ, nämligen:			

38. Var blev Du erbjuden att pröva narkotika? Fyll i ett alternativ på varje rad. Om Du svarade "Nej" på alla rader i den förra frågan kan Du i stället gå direkt till fråga 40.

<u>Plats</u>	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger
a) På "krogen" (t.ex bar, pub, restaurang, nattklubb)			
b) Hos vänner (t. ex. privat fest)			
c) På rave fest			
d) På gatan			
e) I skolan			
f) Utomlands			
g) Annat ställe, nämligen:			

39. Vem eller vilka erbjöd Dig narkotika? Fyll i ett alternativ på varje rad.

<u>Typ av kontakt</u>	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger
a) Familjemedlem			
b) Släkting			
c) Vänner			
d) Annan bekant			
e) Krogpersonal			
f) Okänd person			
g) Annan, nämligen:			

40. Har Du använt någon eller några av följande narkotika ? Fyll i det alternativ som bäst stämmer för dig, en markering på varje rad.

<u>Narkotikaslag</u>	Nej	En gång	2-4 gånger	5-20 gånger	Mer än 20 ggr
a) Hasch eller Marijuana					
b) Amfetamin (eller liknande centralstimulerande)					
c) Kokain					
d) Heroin i injektionsform					
e) Heroin i rökform					
f) Ecstasy					
g) LSD					
h) Hallucinogena svampar					
i) Sömnmedel el. lugnande (t. ex. Rohypnol, Valium)					
j) Annan typ, nämligen:					

41. Var har Du använt narkotika? Fyll i det alternativ som bäst stämmer för dig, en markering på varje rad. Om Du svarade "Nej" på alla rader i den förra frågan kan Du i stället gå direkt till fråga 42.

<u>Plats</u>	Nej	En gång	2-4 gånger	5-20 gånger	Mer än 20 ggr
a) På "krogen" (t.ex bar, pub, restaurang, nattklubb)					
b) Hos vänner (t. ex. privat fest)					
c) På rave fest					
d) Hemma					
e) I skolan					
f) Utomlands					
g) Annat ställe, nämligen:					

42. Hur väl stämmer dessa påståenden med vad Du innerst inne tror? Markera med ett X för varje rad.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra	Har ingen uppfattning
a) Det är bara personer med dålig karaktär som utvecklar alkoholism.					
b) Att tåla mycket alkohol är ett tecken på en ökad risk för att utveckla alkoholism.					
c) Redan vid låga promillehalter i blodet ökar risken för att råka ut för problem.					
d) Ju mer alkohol man dricker, desto mer tål man.					
e) Det är bara personer med alkoholism i släkten som riskerar att utveckla alkoholism.					
f) Personer som har en ökad biologisk risk för att utveckla alkoholism tål oftast mer alkohol än andra.					
g) En person som dricker alkohol under en flygtur kan bli lika berusad som om han/hon druckit dubbla mängden alkohol på marken.					
h) Att få en minneslucka när man dricker alkohol är ett tecken på att man har en låg tolerans för alkohol.					
i) Att dricka <i>mycket alkohol då och då</i> innebär större risk för att få fysiska skador och råka ut för problem, än om man dricker <i>mindre mängder alkohol mer regelbundet</i> .					
j) Om två personer som väger lika mycket dricker samma mängd alkohol kommer personen med mest fettvävnad att bli mer påverkad.					

43. Hur väl stämmer dessa påståenden med vad Du innerst inne tycker? Markera med ett X för varje rad.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra	Har ingen uppfattning
a) En fest är inte rolig om det inte finns alkohol att dricka.					
b) Att kunna dricka mycket alkohol är ett tecken på styrka.					
c) Den som aldrig dricker alkohol är tråkig.					
d) Jag har planer på att minska mitt drickande.					
e) Det är klart att man dricker ett glas till om man blir tillfrågad.					
f) Det är inte farligt att vara full någon gång då och då.					
g) Jag tänker inte dricka mig berusad i fortsättningen.					
h) Alkoholkonsumtionen i befolkningen är ett relativt litet problem.					
i) Öl, vin och sprit borde få säljas i vanliga livsmedelsaffärer.					
j) Jag är trött på all information om att alkohol är skadligt.					
k) Det är ok att köpa ut, eller på annat sätt förse en 15-åring med alkohol.					

Nu följer ett antal frågor, som gäller Dina vanor, vad Du anser, hur Du brukar reagera eller känna Dig. Det finns fyra möjliga svar för varje fråga, "stämmer inte alls", "stämmer inte särskilt bra", "stämmer ganska bra", och "stämmer precis". Din uppgift är att ta ställning till vilket svar som bäst motsvarar Ditt *vanliga* sätt att handla och känna, alltså *inte* hur Du känner Dig just nu, utan mer hur Du brukar känna Dig i allmänhet.

Frågorna är skrivna i form av påståenden.

Arbeta snabbt och fundera inte för länge på någon fråga.

	Stämmer inte alls	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer ganska bra	Stämmer precis
1. Jag är alltid pigg på att pröva på nyheter.	☐	☐	☐	☐
2. Om jag blir illa behandlad på en restaurang, har jag svårt att säga ifrån.	☐	☐	☐	☐
3. Jag har en tendens att handla på ögonblickets ingivelse, utan att tänka mig för så noga.	☐	☐	☐	☐
4. När någon tränger sig före mig i en kö, brukar jag säga ifrån.	☐	☐	☐	☐
5. Jag "sover" ofta på saken innan jag bestämmer mig.	☐	☐	☐	☐
6. Jag tycker om att leva ett lugnt och ordnat liv.	☐	☐	☐	☐
7. Jag har svårt att gå tillbaka och be att få byta en sak jag köpt i en affär.	☐	☐	☐	☐
8. Jag föredrar människor som gör spännande och oväntade saker.	☐	☐	☐	☐
9. Jag blir ofta så entusiastisk över nya idéer och förslag att jag glömmer att ta reda på, om det finns några nackdelar.	☐	☐	☐	☐
10. Jag tycker att ett gräl kan rensa luften ibland.	☐	☐	☐	☐
11. Jag har nog ovanligt stort behov av omväxling.	☐	☐	☐	☐
12. Det händer ofta att jag lite förhastat ger mig in på saker.	☐	☐	☐	☐
13. Jag tycker det är obehagligt att säga till om jag fått för lite växel tillbaka.	☐	☐	☐	☐
14. Jag söker mig gärna till ställen där det händer spännande saker.	☐	☐	☐	☐
15. När någon retas med mig, kommer jag aldrig på något bra svar förrän efteråt.	☐	☐	☐	☐

	Stämmer inte alls	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer ganska bra	Stämmer precis
16. Jag är väldigt noggrann av mig.	☐	☐	☐	☐
17. Jag har svårt att vägra när någon ber mig göra något, även om jag inte har lust till det.	☐	☐	☐	☐
18. Man kan nog beskriva mig som en person som tar dagen som den kommer.	☐	☐	☐	☐
19. Jag har nästan alltid behov av mera liv	☐	☐	☐	☐
20. Jag önskar ibland att jag kunde säga rent ut när jag tycker illa om något.	☐	☐	☐	☐
21. Jag brukar "tala först och tänka sedan".	☐	☐	☐	☐
22. Jag tycker det är mycket obehagligt att bli vittne till ett slagsmål på gatan.	☐	☐	☐	☐
23. Jag tycker på sätt och vis bra om rutinarbete.	☐	☐	☐	☐
24. När jag ska bestämma mig går det i allmänhet kvickt.	☐	☐	☐	☐
25. Ibland tycker jag om att göra saker bara för spänningens skull.	☐	☐	☐	☐
26. Rörelse, resor, förändring, spänning - det är ett liv för mig.	☐	☐	☐	☐
27. Jag tar livet lätt.	☐	☐	☐	☐
28. Jag anser mig vara impulsiv.	☐	☐	☐	☐
29. När jag lyssnar på radio vill jag ha den på riktigt högt, så att det blir liv i luckan.	☐	☐	☐	☐
30. Om någon skäller ut mig blir jag ledsen i stället för arg.	☐	☐	☐	☐

Ett stort tack för Din medverkan!

Har Du frågor om alkohol, narkotika eller tobak är Du välkommen att kontakta Eva Johansson-Rådberg på Maria ungdomsmottagning, telefon 08-672 45 00. Det gäller både om Du har generella frågor om ANT, eller frågor om just Din situation.

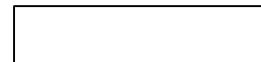
Bilaga 2

STockholm förebygger
Alkohol- och Drogproblem

Kursvärderingsformulär, Prime for Life

Personnummer: ____ - ____ - ____ - ____

Kursvärderingsformulär

1. Var Du med under hela Prime for Life- kursen?

Ja, jag var med under hela kursen

Nej jag missade följande delar:

Dag 1 förmiddag eftermiddag

Dag 2 förmiddag eftermiddag

Andra tider nämligen: _____

2. Hur väl stämmer dessa påståenden med vad Du tror? Markera med ett X för varje rad.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra	Har ingen uppfattning
a) Det är bara personer med dålig karaktär som utvecklar alkoholism.					
b) Att tåla mycket alkohol är ett tecken på en ökad risk för att utveckla alkoholism.					
c) Redan vid låga promillehalter i blodet ökar risken för att råka ut för problem.					
d) Ju mer alkohol man dricker, desto mer tål man.					
e) Det är bara personer med alkoholism i släkten som riskerar att utveckla alkoholism.					
f) Personer som har en ökad biologisk risk för att utveckla alkoholism tål oftast mer alkohol än andra.					
g) En person som dricker alkohol under en flygtur kan bli lika berusad som om han/hon druckit dubbla mängden alkohol på marken.					
h) Att få en minneslucka när man dricker alkohol är ett tecken på att man har en låg tolerans för alkohol.					
i) Att dricka <i>mycket alkohol då och då</i> innebär större risk för att få fysiska skador och råka ut för problem, än om man dricker <i>mindre mängder alkohol mer regelbundet</i> .					
j) Om två personer som väger lika mycket dricker samma mängd alkohol kommer personen med mest fettvävnad att bli mer påverkad.					

3. Vad är skillnaden mellan toleransnivå och triggernivå?

4. Hur väl stämmer dessa påståenden med vad Du tycker? Markera med ett X för varje rad.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra	Har ingen uppfattning
a) En fest är inte rolig om det inte finns alkohol att dricka.					
b) Att kunna dricka mycket alkohol är ett tecken på styrka.					
c) Den som aldrig dricker alkohol är tråkig.					
d) Jag har planer på att minska mitt drickande.					
e) Det är klart att man dricker ett glas till om man blir tillfrågad.					
f) Det är inte farligt att vara full någon gång då och då.					
g) Jag tänker inte dricka mig berusad i fortsättningen.					
h) Alkoholkonsumtionen i befolkningen är ett relativt litet problem.					
i) Öl, vin och sprit borde få säljas i vanliga livsmedelsaffärer.					
j) Jag är trött på all information om att alkohol är skadligt.					
k) Det är ok att köpa ut, eller på annat sätt förse en 15-åring med alkohol.					

5. Vad tycker Du om kursen som helhet?

- Mycket bra
- Bra
- Dålig
- Mycket dålig

Motivering: _____

6. Vad tycker Du om instruktörerna?

- Mycket bra
- Bra
- Dåliga
- Mycket dåliga

Motivering: _____

7. Vad tycker Du om kursens övningar?

- Mycket bra
- Bra
- Dåliga
- Mycket dåliga

Motivering: _____

8. Vad tycker Du om fördelningen mellan föreläsning och deltagaraktivitet under kursen?

- Mycket bra
- Bra
- Dålig
- Mycket dålig

Det borde varit mer av: _____

Det borde varit mindre av: _____

9. I vilken utsträckning tror Du att Du kommer att ha nytta av kursen?

Inte alls Maximalt
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Vad kommer Du att ha nytta av? _____

10. I vilken utsträckning kände Du dig delaktig i kursen?

Inte alls Maximalt
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Motivering: _____

11. Hur bedömer Du instruktörerna?

a.
Okunniga Kunniga
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

b.
Oseriösa Seriösa
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

c.
Svåra att förstå Lätta att förstå
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

12. Hur bedömer Du materialet i kursen?

a.
Inte trovärdigt Trovärdigt
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

b.
Oviktigt Viktigt
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

c.
Svårt att förstå Lätt att förstå
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

13. Hur var längden på kursen?

- För lång
- Lagom
- För kort

14. Vad var viktigast i kursen?

15. Vad var minst viktigt i kursen?

16. Hur intresserad var Du av kursen medan den höll på?

Inte alls Maximalt
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

17. Tycker Du att instruktörerna skapade en öppen atmosfär där deltagarna var välkomna att ställa frågor?

Nej, inte alls Ja, absolut
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

18. Upplevde Du att Du fick en personlig kontakt med instruktörerna?

Nej, inte alls Ja, absolut
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

19. Övriga kommentarer eller synpunkter:

Tack för din medverkan!

Torbjörn Sjölund
STAD-Projektet

Bilaga 3. Frekvenstabeller över samtliga deltagares svar på ett urval av frågor.

Varje tabell redovisas med den korresponderande frågans nummer i tabellhuvudet. För att se frågans formulering med de fullständiga svarsalternativen, var vänlig och slå upp frågan i bilaga, 1 alternativt 2.

Förmättningsfrågor, bilaga 1.

Fråga nr. 1.

Kön

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Man	237	46,1	46,1	46,1
Kvinna	277	53,9	53,9	100,0
Total	514	100,0	100,0	

Fråga nr. 2

Uppväxt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid I storstadsområde	402	78,2	80,9	80,9
I annan stad med 50 000+ invånare	32	6,2	6,4	87,3
I annan stad upp till 50 000	50	9,7	10,1	97,4
På landsbygden	11	2,1	2,2	99,6
Annat	2	,4	,4	100,0
Total	497	96,7	100,0	
Missing System	17	3,3		
Total	514	100,0		

Fråga nr. 3. Specifieringen utelämnad.

Född i land

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Sverige	448	87,2	89,4	89,4
Annat land	53	10,3	10,6	100,0
Total	501	97,5	100,0	
Missing System	13	2,5		
Total	514	100,0		

Fråga nr. 4

Föräldrars födelseland

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Sverige	339	66,0	68,1	68,1
	Annat land	159	30,9	31,9	100,0
	Total	498	96,9	100,0	
Missing	Vet ej	2	,4		
	System	14	2,7		
	Total	16	3,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 5

Körkort

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	449	87,4	89,6	89,6
	Ja	52	10,1	10,4	100,0
	Total	501	97,5	100,0	
Missing	System	13	2,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 7. Specificering utelämnad.

Program

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Teoretisk	285	55,4	56,9	56,9
	Icke-teoretisk	216	42,0	43,1	100,0
	Total	501	97,5	100,0	
Missing	System	13	2,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 8

Trivsel med lärare

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Inte alls	9	1,8	1,8	1,8
	Så där	69	13,4	13,9	15,7
	Ganska bra	284	55,3	57,1	72,8
	Mycket bra	135	26,3	27,2	100,0
	Total	497	96,7	100,0	
Missing	Ingen uppfattning	1	,2		
	System	16	3,1		
	Total	17	3,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 9.

Trivsel med skolkamrater

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Inte alls	3	,6	,6	,6
	Så där	21	4,1	4,3	4,9
	Ganska bra	132	25,7	26,7	31,6
	Mycket bra	338	65,8	68,4	100,0
	Total	494	96,1	100,0	
Missing	Ingen uppfattning	2	,4		
	System	18	3,5		
	Total	20	3,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 10

Intresse från skolläda

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Inte alls intresserade	55	10,7	11,9	11,9
	Lite intresserade	133	25,9	28,8	40,7
	Ganska intresserade	222	43,2	48,1	88,7
	Mycket intresserade	52	10,1	11,3	100,0
	Total	462	89,9	100,0	
Missing	Ingen uppfattning	32	6,2		
	System	20	3,9		
	Total	52	10,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 11

Rökning

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	318	61,9	64,1	64,1
	Ja	178	34,6	35,9	100,0
	Total	496	96,5	100,0	
Missing	System	18	3,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 12

Snusning

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	413	80,4	83,6	83,6
	Ja	81	15,8	16,4	100,0
	Total	494	96,1	100,0	
Missing	System	20	3,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 13

Hur ofta alkohol

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Dricker inte alkohol	38	7,4	7,7	7,7
	1 g./månad el. mer sällan	100	19,5	20,2	27,9
	2-4 ggr./månad	276	53,7	55,8	83,6
	2-3 ggr./vecka	79	15,4	16,0	99,6
	4 ggr./vecka el. oftare	2	,4	,4	100,0
	Total	495	96,3	100,0	
Missing	System	19	3,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 14

Hur många glas typisk dag

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-2 glas	59	11,5	13,1	13,1
	3-4 glas	102	19,8	22,6	35,6
	5-6 glas	128	24,9	28,3	63,9
	7-9 glas	93	18,1	20,6	84,5
	10-12 glas	45	8,8	10,0	94,5
	13-15 glas	21	4,1	4,6	99,1
	16-18 glas	3	,6	,7	99,8
	19 glas eller mer	1	,2	,2	100,0
	Total	452	87,9	100,0	
Missing	System	62	12,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 15

Hur ofta 6 glas eller mer

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldrig	73	14,2	15,9	15,9
	Mer sällan än 1 g./månad	167	32,5	36,4	52,3
	Varje månad	146	28,4	31,8	84,1
	Varje vecka	73	14,2	15,9	100,0
	Total	459	89,3	100,0	
Missing	System	55	10,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 16

Inte kunnat sluta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldrig	336	65,4	72,7	72,7
	Mer sällan än 1 g./månad	85	16,5	18,4	91,1
	Varje månad	32	6,2	6,9	98,1
	Varje vecka	9	1,8	1,9	100,0
	Total	462	89,9	100,0	
Missing	System	52	10,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 17

Låtit bli att göra

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldrig	266	51,8	58,3	58,3
	Mer sällan än 1 g./månad	139	27,0	30,5	88,8
	Varje månad	36	7,0	7,9	96,7
	Varje vecka	15	2,9	3,3	100,0
	Total	456	88,7	100,0	
Missing	System	58	11,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 18

Glas på morgonen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldrig	434	84,4	94,3	94,3
	Mer sällan än 1 g./månad	21	4,1	4,6	98,9
	Varje månad	4	,8	,9	99,8
	Varje vecka	1	,2	,2	100,0
	Total	460	89,5	100,0	
Missing	System	54	10,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 19

Skuldkänslor

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldrig	282	54,9	61,2	61,2
	Mer sällan än 1 g./månad	143	27,8	31,0	92,2
	Varje månad	28	5,4	6,1	98,3
	Varje vecka	5	1,0	1,1	99,3
	Dagligen eller nästan varje dag	3	,6	,7	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 20

Minnesluckor

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aldrig	216	42,0	47,2	47,2
	Mer sällan än 1 g./månad	206	40,1	45,0	92,1
	Varje månad	29	5,6	6,3	98,5
	Varje vecka	7	1,4	1,5	100,0
	Total	458	89,1	100,0	
Missing	System	56	10,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 21

Någon skadats

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	351	68,3	76,1	76,1
	Ja, men inte senaste året	47	9,1	10,2	86,3
	Ja, under senaste året	63	12,3	13,7	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 22

Annan oroat sig

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	397	77,2	86,1	86,1
	Ja, men inte senaste året	21	4,1	4,6	90,7
	Ja, under senaste året	43	8,4	9,3	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 23 a

Största mängd senaste veckan

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ,0	148	28,8	34,9	34,9
,2	1	,2	,2	35,1
,5	3	,6	,7	35,8
1,0	29	5,6	6,8	42,7
1,5	2	,4	,5	43,2
2,0	20	3,9	4,7	47,9
2,5	5	1,0	1,2	49,1
3,0	28	5,4	6,6	55,7
3,5	3	,6	,7	56,4
4,0	28	5,4	6,6	63,0
4,5	6	1,2	1,4	64,4
5,0	30	5,8	7,1	71,5
6,0	18	3,5	4,2	75,7
6,5	2	,4	,5	76,2
7,0	17	3,3	4,0	80,2
7,5	3	,6	,7	80,9
8,0	20	3,9	4,7	85,6
8,5	1	,2	,2	85,8
9,0	8	1,6	1,9	87,7
10,0	16	3,1	3,8	91,5
10,5	1	,2	,2	91,7
11,0	3	,6	,7	92,5
12,0	10	1,9	2,4	94,8
12,5	1	,2	,2	95,0
13,0	2	,4	,5	95,5
13,5	1	,2	,2	95,8
14,0	2	,4	,5	96,2
15,0	6	1,2	1,4	97,6
16,0	2	,4	,5	98,1
17,0	1	,2	,2	98,3
18,0	1	,2	,2	98,6
19,0	1	,2	,2	98,8
20,0	2	,4	,5	99,3
25,0	1	,2	,2	99,5
30,0	2	,4	,5	100,0
Total	424	82,5	100,0	
Missing System	90	17,5		
Total	514	100,0		

Fråga nr. 23 b

Största mängd senaste månaden

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,0	26	5,1	5,9	5,9
	,5	3	,6	,7	6,6
	1,0	19	3,7	4,3	10,9
	1,5	1	,2	,2	11,1
	2,0	23	4,5	5,2	16,4
	2,5	5	1,0	1,1	17,5
	3,0	23	4,5	5,2	22,7
	3,5	3	,6	,7	23,4
	4,0	24	4,7	5,5	28,9
	4,5	3	,6	,7	29,5
	5,0	44	8,6	10,0	39,5
	5,5	5	1,0	1,1	40,7
	6,0	42	8,2	9,5	50,2
	6,5	2	,4	,5	50,7
	7,0	19	3,7	4,3	55,0
	7,5	5	1,0	1,1	56,1
	8,0	31	6,0	7,0	63,2
	8,5	6	1,2	1,4	64,5
	8,8	1	,2	,2	64,8
	9,0	13	2,5	3,0	67,7
	9,5	3	,6	,7	68,4
	10,0	26	5,1	5,9	74,3
	10,5	3	,6	,7	75,0
	11,0	9	1,8	2,0	77,0
	12,0	28	5,4	6,4	83,4
	12,5	2	,4	,5	83,9
	13,0	8	1,6	1,8	85,7
	13,5	2	,4	,5	86,1
	14,0	2	,4	,5	86,6
	14,5	1	,2	,2	86,8
	15,0	18	3,5	4,1	90,9
	16,0	5	1,0	1,1	92,0
	17,0	3	,6	,7	92,7
	18,0	5	1,0	1,1	93,9
	19,0	2	,4	,5	94,3
	20,0	9	1,8	2,0	96,4
	22,0	1	,2	,2	96,6
	25,0	4	,8	,9	97,5
	30,0	6	1,2	1,4	98,9
	35,0	1	,2	,2	99,1
	45,0	1	,2	,2	99,3
	48,0	1	,2	,2	99,5
	55,0	1	,2	,2	99,8
	60,0	1	,2	,2	100,0
	Total	440	85,6	100,0	
Missing	System	74	14,4		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 25

Mer/mindre än andra i din ålder

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej, mindre	193	37,5	41,8	41,8
	Ungefär lika mycket	243	47,3	52,6	94,4
	Ja, mer	26	5,1	5,6	100,0
	Total	462	89,9	100,0	
Missing	System	52	10,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 26

Dricka mer om i ett sällskap som drack mycket

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej, förmodligen mindre	31	6,0	6,7	6,7
	Nej, förmodligen lika mycket	208	40,5	45,1	51,8
	Ja, kanske något mer	169	32,9	36,7	88,5
	Ja, antagligen mer	53	10,3	11,5	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 27

Uppl. att Du tål mer än andra i din ålder

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	337	65,6	73,3	73,3
	Ja	123	23,9	26,7	100,0
	Total	460	89,5	100,0	
Missing	System	54	10,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 28

Slagsmål senaste 6 mån.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen gång	389	75,7	84,4	84,4
	En eller ett fåtal ggr.	66	12,8	14,3	98,7
	Flera ggr.	6	1,2	1,3	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 29

Gjort saker Du skämts över, 6 mån.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen gång	166	32,3	36,0	36,0
	En eller ett fåtal ggr.	225	43,8	48,8	84,8
	Flera ggr.	70	13,6	15,2	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 30

Frånvaro, 6 mån.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen gång	355	69,1	77,0	77,0
	En eller ett fåtal ggr.	94	18,3	20,4	97,4
	Flera ggr.	12	2,3	2,6	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 31

Kört bil påverkad, 6 mån.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen gång	440	85,6	95,7	95,7
	En eller ett fåtal ggr.	16	3,1	3,5	99,1
	Flera ggr.	4	,8	,9	100,0
	Total	460	89,5	100,0	
Missing	System	54	10,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 32

Åkt med påverkad förare, 6 mån.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen gång	350	68,1	70,6	70,6
	En eller ett fåtal ggr.	126	24,5	25,4	96,0
	Flera ggr.	20	3,9	4,0	100,0
	Total	496	96,5	100,0	
Missing	System	18	3,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 33

Langat, 6 mån.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen gång	323	62,8	65,7	65,7
	En eller ett fåtal ggr.	131	25,5	26,6	92,3
	Flera ggr.	38	7,4	7,7	100,0
	Total	492	95,7	100,0	
Missing	System	22	4,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 34. Specificering utelämnad.

Skulle Du vilja ändra din konsumtion

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	457	88,9	93,1	93,1
	Ja	34	6,6	6,9	100,0
	Total	491	95,5	100,0	
Missing	System	23	4,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 35

Alkoholproblem i släkten

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Förälder/syskon	64	12,5	12,9	12,9
	andra	91	17,7	18,3	31,3
	Nej, ingen	276	53,7	55,6	86,9
	Ingen uppfattning	65	12,6	13,1	100,0
	Total	496	96,5	100,0	
Missing	System	18	3,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 36

Risk för egna alkoholproblem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen risk alls	259	50,4	53,0	53,0
	Ganska liten risk	204	39,7	41,7	94,7
	Ganska stor risk	23	4,5	4,7	99,4
	Mycket stor risk	3	,6	,6	100,0
	Total	489	95,1	100,0	
Missing	System	25	4,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 a erbjuden OBS. Svartalneratvet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Hasch eller marijuana

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	182	35,4	37,1	37,1
	Ja, en gång	68	13,2	13,9	51,0
	Ja, flera gånger	185	36,0	37,8	88,8
	Någon gång	55	10,7	11,2	100,0
	Total	490	95,3	100,0	
Missing	System	24	4,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 b erbjuden OBS. Svartalneratvet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Amfetamin

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	409	79,6	86,3	86,3
	Ja, en gång	21	4,1	4,4	90,7
	Ja, flera gånger	26	5,1	5,5	96,2
	Någon gång	18	3,5	3,8	100,0
	Total	474	92,2	100,0	
Missing	System	40	7,8		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 c erbjuden OBS. Svartalneratvet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Kokain

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	411	80,0	85,8	85,8
	Ja, en gång	26	5,1	5,4	91,2
	Ja, flera gånger	21	4,1	4,4	95,6
	Någon gång	21	4,1	4,4	100,0
	Total	479	93,2	100,0	
Missing	System	35	6,8		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 d erbjuden OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Heroin i injektionsform

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	466	90,7	98,5	98,5
	Ja, flera gånger	3	,6	,6	99,2
	Någon gång	4	,8	,8	100,0
	Total	473	92,0	100,0	
Missing	System	41	8,0		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 e erbjuden OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Heroin i rökform

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	439	85,4	93,0	93,0
	Ja, en gång	17	3,3	3,6	96,6
	Ja, flera gånger	7	1,4	1,5	98,1
	Någon gång	9	1,8	1,9	100,0
	Total	472	91,8	100,0	
Missing	System	42	8,2		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 f erbjuden OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Ecstasy

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	364	70,8	76,2	76,2
	Ja, en gång	42	8,2	8,8	84,9
	Ja, flera gånger	45	8,8	9,4	94,4
	Någon gång	27	5,3	5,6	100,0
	Total	478	93,0	100,0	
Missing	System	36	7,0		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 g erbjuden OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

LSD

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	413	80,4	86,8	86,8
	Ja, en gång	22	4,3	4,6	91,4
	Ja, flera gånger	22	4,3	4,6	96,0
	Någon gång	19	3,7	4,0	100,0
	Total	476	92,6	100,0	
Missing	System	38	7,4		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 h erbjuden OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Hallucinogena svampar

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	411	80,0	86,5	86,5
	Ja, en gång	25	4,9	5,3	91,8
	Ja, flera gånger	24	4,7	5,1	96,8
	Någon gång	15	2,9	3,2	100,0
	Total	475	92,4	100,0	
Missing	System	39	7,6		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 i erbjuden OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Sömnmedel eller liknande

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	406	79,0	85,7	85,7
	Ja, en gång	24	4,7	5,1	90,7
	Ja, flera gånger	30	5,8	6,3	97,0
	Någon gång	14	2,7	3,0	100,0
	Total	474	92,2	100,0	
Missing	System	40	7,8		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 37 j erbjuden OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Annan typ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	404	78,6	96,0	96,0
	Ja, en gång	9	1,8	2,1	98,1
	Ja, flera gånger	6	1,2	1,4	99,5
	Någon gång	2	,4	,5	100,0
	Total	421	81,9	100,0	
Missing	System	93	18,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 a använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Hasch el. Marijuana

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	346	67,3	70,2	70,2
	En gång	22	4,3	4,5	74,6
	2-4 gånger	44	8,6	8,9	83,6
	5-20 gånger	30	5,8	6,1	89,7
	Mer än 20 gånger	19	3,7	3,9	93,5
	Någon gång	32	6,2	6,5	100,0
	Total	493	95,9	100,0	
Missing	System	21	4,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 b använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Amfetamin

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	463	90,1	95,3	95,3
	En gång	9	1,8	1,9	97,1
	2-4 gånger	3	,6	,6	97,7
	5-20 gånger	2	,4	,4	98,1
	Mer än 20 gånger	6	1,2	1,2	99,4
	Någon gång	3	,6	,6	100,0
	Total	486	94,6	100,0	
Missing	System	28	5,4		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 c använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Kokain

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	468	91,1	96,5	96,5
	En gång	4	,8	,8	97,3
	2-4 gånger	5	1,0	1,0	98,4
	5-20 gånger	3	,6	,6	99,0
	Mer än 20 gånger	2	,4	,4	99,4
	Någon gång	3	,6	,6	100,0
	Total	485	94,4	100,0	
Missing	System	29	5,6		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 d använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Heroin i injekt.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	485	94,4	100,0	100,0
Missing	System	29	5,6		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 e använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Heroin i rökf.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	484	94,2	99,8	99,8
	En gång	1	,2	,2	100,0
	Total	485	94,4	100,0	
Missing	System	29	5,6		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 f använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Ecstasy

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	465	90,5	95,5	95,5
	En gång	6	1,2	1,2	96,7
	2-4 gånger	6	1,2	1,2	97,9
	5-20 gånger	1	,2	,2	98,2
	Mer än 20 gånger	3	,6	,6	98,8
	Någon gång	6	1,2	1,2	100,0
	Total	487	94,7	100,0	
Missing	System	27	5,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 g använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

LSD

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	479	93,2	98,8	98,8
	En gång	3	,6	,6	99,4
	2-4 gånger	1	,2	,2	99,6
	5-20 gånger	1	,2	,2	99,8
	Mer än 20 gånger	1	,2	,2	100,0
	Total	485	94,4	100,0	
Missing	System	29	5,6		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 h använt OBS. Svartalernativet "Någon gång" betyder "Ja, en eller flera gånger".

Hallucinogena svampar

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	475	92,4	97,7	97,7
	En gång	6	1,2	1,2	99,0
	2-4 gånger	3	,6	,6	99,6
	5-20 gånger	2	,4	,4	100,0
	Total	486	94,6	100,0	
Missing	System	28	5,4		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 i använt OBS. Svartalernativet ”Någon gång” betyder ”Ja, en eller flera gånger”.

Sömnmedel el. likn.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	455	88,5	93,4	93,4
	En gång	7	1,4	1,4	94,9
	2-4 gånger	11	2,1	2,3	97,1
	5-20 gånger	2	,4	,4	97,5
	Mer än 20 gånger	4	,8	,8	98,4
	Någon gång	8	1,6	1,6	100,0
	Total	487	94,7	100,0	
Missing	System	27	5,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 40 j använt OBS. Svartalernativet ”Någon gång” betyder ”Ja, en eller flera gånger”.

Annan typ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nej	453	88,1	98,3	98,3
	En gång	3	,6	,7	98,9
	5-20 gånger	1	,2	,2	99,1
	Mer än 20 gånger	1	,2	,2	99,3
	Någon gång	3	,6	,7	100,0
	Total	461	89,7	100,0	
Missing	System	53	10,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 a

Det är bara personer med dålig karaktär som utvecklar a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	172	33,5	34,5	34,5
	Stämmer ganska dåligt	183	35,6	36,7	71,3
	Stämmer ganska bra	83	16,1	16,7	88,0
	Stämmer mycket bra	9	1,8	1,8	89,8
	Ingen uppfattning	51	9,9	10,2	100,0
	Total	498	96,9	100,0	
Missing	System	16	3,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 b

Att tåla mycket alkohol är ett tecken på en ökad risk att utv.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	84	16,3	16,9	16,9
	Stämmer ganska dåligt	131	25,5	26,4	43,3
	Stämmer ganska bra	180	35,0	36,2	79,5
	Stämmer mycket bra	41	8,0	8,2	87,7
	Ingen uppfattning	61	11,9	12,3	100,0
	Total	497	96,7	100,0	
Missing	System	17	3,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 c

Redan vid låga promillehalter ökar risken för problem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	18	3,5	3,7	3,7
	Stämmer ganska dåligt	83	16,1	16,8	20,5
	Stämmer ganska bra	234	45,5	47,5	68,0
	Stämmer mycket bra	104	20,2	21,1	89,0
	Ingen uppfattning	54	10,5	11,0	100,0
	Total	493	95,9	100,0	
Missing	System	21	4,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 d

Ju mer alkohol man dricker desto mer tål man

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	64	12,5	12,9	12,9
	Stämmer ganska dåligt	89	17,3	17,9	30,8
	Stämmer ganska bra	216	42,0	43,5	74,4
	Stämmer mycket bra	92	17,9	18,5	92,9
	Ingen uppfattning	35	6,8	7,1	100,0
	Total	496	96,5	100,0	
Missing	System	18	3,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 e

Det är bara personer med alkoholism i släkten som riskerar

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	288	56,0	58,1	58,1
	Stämmer ganska dåligt	141	27,4	28,4	86,5
	Stämmer ganska bra	36	7,0	7,3	93,8
	Stämmer mycket bra	2	,4	,4	94,2
	Ingen uppfattning	29	5,6	5,8	100,0
	Total	496	96,5	100,0	
Missing	System	18	3,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 f

Personer med ökad biologisk risk tål oftast mer alkohol

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	102	19,8	20,5	20,5
	Stämmer ganska dåligt	133	25,9	26,8	47,3
	Stämmer ganska bra	71	13,8	14,3	61,6
	Stämmer mycket bra	4	,8	,8	62,4
	Ingen uppfattning	187	36,4	37,6	100,0
	Total	497	96,7	100,0	
Missing	System	17	3,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 g

Alkohol på flyg ->ökad berusning

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	70	13,6	14,0	14,0
	Stämmer ganska dåligt	39	7,6	7,8	21,8
	Stämmer ganska bra	37	7,2	7,4	29,2
	Stämmer mycket bra	25	4,9	5,0	34,2
	Ingen uppfattning	262	51,0	52,4	86,6
	Utgår pga felformulering	67	13,0	13,4	100,0
	Total	500	97,3	100,0	
Missing	System	14	2,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 h

Minneslucka är ett tecken på låg tolerans

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	124	24,1	24,9	24,9
	Stämmer ganska dåligt	125	24,3	25,1	50,0
	Stämmer ganska bra	83	16,1	16,7	66,7
	Stämmer mycket bra	20	3,9	4,0	70,7
	Ingen uppfattning	146	28,4	29,3	100,0
	Total	498	96,9	100,0	
Missing	System	16	3,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 i

Mycket alkohol sällan -> större risk för skador än lite regelb.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	64	12,5	12,9	12,9
	Stämmer ganska dåligt	87	16,9	17,5	30,4
	Stämmer ganska bra	150	29,2	30,2	60,7
	Stämmer mycket bra	63	12,3	12,7	73,4
	Ingen uppfattning	132	25,7	26,6	100,0
	Total	496	96,5	100,0	
Missing	System	18	3,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 42 j

Samma vikt -> mer berusning hos den med mer fettvävnad

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	126	24,5	25,3	25,3
	Stämmer ganska dåligt	88	17,1	17,6	42,9
	Stämmer ganska bra	44	8,6	8,8	51,7
	Stämmer mycket bra	18	3,5	3,6	55,3
	Ingen uppfattning	223	43,4	44,7	100,0
	Total	499	97,1	100,0	
Missing	System	15	2,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 a

En fest är inte rolig om det inte finns alkohol

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	118	23,0	23,8	23,8
	Stämmer ganska dåligt	117	22,8	23,6	47,5
	Stämmer ganska bra	171	33,3	34,5	82,0
	Stämmer mycket bra	81	15,8	16,4	98,4
	Ingen uppfattning	8	1,6	1,6	100,0
	Total	495	96,3	100,0	
Missing	System	19	3,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 b

Att kunna dricka mycket är ett tecken på styrka

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	379	73,7	76,1	76,1
	Stämmer ganska dåligt	80	15,6	16,1	92,2
	Stämmer ganska bra	17	3,3	3,4	95,6
	Stämmer mycket bra	5	1,0	1,0	96,6
	Ingen uppfattning	17	3,3	3,4	100,0
	Total	498	96,9	100,0	
Missing	System	16	3,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 c

Den som aldrig dricker är tråkig

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	307	59,7	61,6	61,6
	Stämmer ganska dåligt	97	18,9	19,5	81,1
	Stämmer ganska bra	66	12,8	13,3	94,4
	Stämmer mycket bra	18	3,5	3,6	98,0
	Ingen uppfattning	10	1,9	2,0	100,0
	Total	498	96,9	100,0	
Missing	System	16	3,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 d

Jag har planer på att minska mitt drickande

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	272	52,9	55,4	55,4
	Stämmer ganska dåligt	107	20,8	21,8	77,2
	Stämmer ganska bra	45	8,8	9,2	86,4
	Stämmer mycket bra	17	3,3	3,5	89,8
	Ingen uppfattning	50	9,7	10,2	100,0
	Total	491	95,5	100,0	
Missing	System	23	4,5		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 e

Det är klart att man dricker ett glas till om man blir

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	105	20,4	21,3	21,3
	Stämmer ganska dåligt	134	26,1	27,1	48,4
	Stämmer ganska bra	158	30,7	32,0	80,4
	Stämmer mycket bra	75	14,6	15,2	95,5
	Ingen uppfattning	22	4,3	4,5	100,0
	Total	494	96,1	100,0	
Missing	System	20	3,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 f

Det är inte farligt att vara full någon gång då och då

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	35	6,8	7,1	7,1
	Stämmer ganska dåligt	69	13,4	14,0	21,1
	Stämmer ganska bra	193	37,5	39,2	60,4
	Stämmer mycket bra	168	32,7	34,1	94,5
	Ingen uppfattning	27	5,3	5,5	100,0
	Total	492	95,7	100,0	
Missing	System	22	4,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 g

Jag tänker inte dricka mig berusad i fortsättningen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	305	59,3	61,7	61,7
	Stämmer ganska dåligt	93	18,1	18,8	80,6
	Stämmer ganska bra	28	5,4	5,7	86,2
	Stämmer mycket bra	34	6,6	6,9	93,1
	Ingen uppfattning	34	6,6	6,9	100,0
	Total	494	96,1	100,0	
Missing	System	20	3,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 h

Alkoholkonsumtionen i befolkningen är ett rel. litet probl.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	133	25,9	26,9	26,9
	Stämmer ganska dåligt	192	37,4	38,8	65,7
	Stämmer ganska bra	67	13,0	13,5	79,2
	Stämmer mycket bra	8	1,6	1,6	80,8
	Ingen uppfattning	95	18,5	19,2	100,0
	Total	495	96,3	100,0	
Missing	System	19	3,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 i

Öl, vin och sprit borde få säljas i vanliga livsmedelsaffärer

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	158	30,7	31,9	31,9
	Stämmer ganska dåligt	85	16,5	17,2	49,1
	Stämmer ganska bra	93	18,1	18,8	67,9
	Stämmer mycket bra	129	25,1	26,1	93,9
	Ingen uppfattning	30	5,8	6,1	100,0
	Total	495	96,3	100,0	
Missing	System	19	3,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 j

Jag är trött på att information om att alkohol är skadligt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	115	22,4	23,2	23,2
	Stämmer ganska dåligt	164	31,9	33,1	56,4
	Stämmer ganska bra	137	26,7	27,7	84,0
	Stämmer mycket bra	54	10,5	10,9	94,9
	Ingen uppfattning	25	4,9	5,1	100,0
	Total	495	96,3	100,0	
Missing	System	19	3,7		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 43 k

Det är ok att köpa ut eller på annat sätt förse en 15-åring

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer mycket dåligt	286	55,6	57,4	57,4
	Stämmer ganska dåligt	139	27,0	27,9	85,3
	Stämmer ganska bra	44	8,6	8,8	94,2
	Stämmer mycket bra	5	1,0	1,0	95,2
	Ingen uppfattning	24	4,7	4,8	100,0
	Total	498	96,9	100,0	
Missing	System	16	3,1		
Total		514	100,0		

Frågor till kursvärderingsformulär, bilaga 2

Fråga nr. 5

Kursen som helhet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mycket bra	176	34,2	48,8	48,8
	Bra	169	32,9	46,8	95,6
	Dålig	14	2,7	3,9	99,4
	Mycket dålig	2	,4	,6	100,0
	Total	361	70,2	100,0	
Missing	System	153	29,8		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 6

Instruktörerna

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mycket bra	190	37,0	54,3	54,3
	Bra	150	29,2	42,9	97,1
	Dålig	8	1,6	2,3	99,4
	Mycket dålig	2	,4	,6	100,0
	Total	350	68,1	100,0	
Missing	System	164	31,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 7

Övningarna

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mycket bra	79	15,4	22,3	22,3
	Bra	248	48,2	70,1	92,4
	Dålig	26	5,1	7,3	99,7
	Mycket dålig	1	,2	,3	100,0
	Total	354	68,9	100,0	
Missing	System	160	31,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 8

Fördelning f/delt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mycket bra	87	16,9	24,9	24,9
	Bra	206	40,1	59,0	84,0
	Dålig	49	9,5	14,0	98,0
	Mycket dålig	7	1,4	2,0	100,0
	Total	349	67,9	100,0	
Missing	System	165	32,1		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 9

Förmodad nytta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	5	1,0	1,4	1,4
	1,5	3	,6	,8	2,2
	2,0	4	,8	1,1	3,4
	2,5	3	,6	,8	4,2
	3,0	13	2,5	3,6	7,8
	3,5	4	,8	1,1	8,9
	4,0	21	4,1	5,9	14,8
	4,5	7	1,4	2,0	16,8
	5,0	30	5,8	8,4	25,1
	5,5	5	1,0	1,4	26,5
	6,0	37	7,2	10,3	36,9
	6,5	14	2,7	3,9	40,8
	7,0	73	14,2	20,4	61,2
	7,5	15	2,9	4,2	65,4
	8,0	67	13,0	18,7	84,1
	8,5	5	1,0	1,4	85,5
	9,0	26	5,1	7,3	92,7
	9,5	4	,8	1,1	93,9
	10,0	22	4,3	6,1	100,0
	Total		358	69,6	100,0
Missing	System	156	30,4		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 10

Upplevd delaktighet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	1	,2	,3	,3
	1,5	2	,4	,6	,8
	2,0	4	,8	1,1	2,0
	2,5	2	,4	,6	2,5
	3,0	13	2,5	3,6	6,1
	3,5	4	,8	1,1	7,3
	4,0	25	4,9	7,0	14,2
	4,5	5	1,0	1,4	15,6
	5,0	29	5,6	8,1	23,7
	5,5	7	1,4	2,0	25,7
	6,0	44	8,6	12,3	38,0
	6,5	6	1,2	1,7	39,7
	7,0	47	9,1	13,1	52,8
	7,5	13	2,5	3,6	56,4
	8,0	54	10,5	15,1	71,5
	8,5	17	3,3	4,7	76,3
	9,0	41	8,0	11,5	87,7
	9,5	7	1,4	2,0	89,7
	10,0	37	7,2	10,3	100,0
	Total	358	69,6	100,0	
Missing	System	156	30,4		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 11 a

Instr. kunnighet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	1	,2	,3	,3
	2,0	2	,4	,6	,8
	3,0	1	,2	,3	1,1
	4,5	1	,2	,3	1,4
	5,0	10	1,9	2,8	4,2
	6,0	6	1,2	1,7	5,9
	7,0	26	5,1	7,4	13,3
	7,5	8	1,6	2,3	15,6
	8,0	44	8,6	12,5	28,0
	8,5	20	3,9	5,7	33,7
	9,0	93	18,1	26,3	60,1
	9,5	19	3,7	5,4	65,4
	10,0	122	23,7	34,6	100,0
	Total	353	68,7	100,0	
Missing	System	161	31,3		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 11 b

Instr. seriositet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	10	1,9	2,8	2,8
	1,5	3	,6	,9	3,7
	2,0	5	1,0	1,4	5,1
	3,0	2	,4	,6	5,7
	3,5	1	,2	,3	6,0
	4,0	1	,2	,3	6,3
	5,0	4	,8	1,1	7,4
	6,0	1	,2	,3	7,7
	6,5	3	,6	,9	8,5
	7,0	13	2,5	3,7	12,2
	7,5	9	1,8	2,6	14,8
	8,0	54	10,5	15,3	30,1
	8,5	16	3,1	4,5	34,7
	9,0	84	16,3	23,9	58,5
	9,5	16	3,1	4,5	63,1
	10,0	130	25,3	36,9	100,0
	Total	352	68,5	100,0	
	Missing	System	162	31,5	
Total		514	100,0		

Fråga nr.11 c

Instr. tydlighet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	4	,8	1,1	1,1
	2,0	1	,2	,3	1,4
	3,0	5	1,0	1,4	2,9
	3,5	1	,2	,3	3,1
	4,0	3	,6	,9	4,0
	4,5	1	,2	,3	4,3
	5,0	7	1,4	2,0	6,3
	5,5	2	,4	,6	6,9
	6,0	14	2,7	4,0	10,9
	6,5	2	,4	,6	11,4
	7,0	30	5,8	8,6	20,0
	7,5	7	1,4	2,0	22,0
	8,0	58	11,3	16,6	38,6
	8,5	16	3,1	4,6	43,1
	9,0	69	13,4	19,7	62,9
	9,5	16	3,1	4,6	67,4
	10,0	114	22,2	32,6	100,0
	Total	350	68,1	100,0	
Missing	System	164	31,9		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 12 a

Matr. trovärdighet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	1	,2	,3	,3
	2,0	2	,4	,6	,8
	3,0	3	,6	,8	1,7
	4,0	7	1,4	1,9	3,6
	4,5	2	,4	,6	4,1
	5,0	12	2,3	3,3	7,5
	5,5	3	,6	,8	8,3
	6,0	16	3,1	4,4	12,7
	6,5	4	,8	1,1	13,8
	7,0	33	6,4	9,1	22,9
	7,5	10	1,9	2,8	25,7
	8,0	72	14,0	19,9	45,6
	8,5	18	3,5	5,0	50,6
	9,0	73	14,2	20,2	70,7
	9,5	15	2,9	4,1	74,9
	10,0	91	17,7	25,1	100,0
	Total	362	70,4	100,0	
Missing	System	152	29,6		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 12 b

Matr. relevans

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	1,0	2	,4	,6	,6	
	2,0	5	1,0	1,4	1,9	
	4,0	9	1,8	2,5	4,5	
	4,5	1	,2	,3	4,7	
	5,0	15	2,9	4,2	8,9	
	5,5	4	,8	1,1	10,0	
	6,0	12	2,3	3,3	13,4	
	6,5	1	,2	,3	13,6	
	7,0	33	6,4	9,2	22,8	
	7,5	10	1,9	2,8	25,6	
	8,0	47	9,1	13,1	38,7	
	8,5	17	3,3	4,7	43,5	
	9,0	76	14,8	21,2	64,6	
	9,5	18	3,5	5,0	69,6	
	10,0	109	21,2	30,4	100,0	
	Total		359	69,8	100,0	
	Missing	System	155	30,2		
Total		514	100,0			

Fråga nr. 12 c

Matr. tydlighet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	2	,4	,6	,6
	2,0	1	,2	,3	,8
	2,5	1	,2	,3	1,1
	3,0	4	,8	1,1	2,2
	3,5	1	,2	,3	2,5
	4,0	7	1,4	1,9	4,5
	5,0	15	2,9	4,2	8,6
	5,5	4	,8	1,1	9,7
	6,0	13	2,5	3,6	13,4
	6,5	7	1,4	1,9	15,3
	7,0	38	7,4	10,6	25,9
	7,5	10	1,9	2,8	28,7
	8,0	66	12,8	18,4	47,1
	8,5	21	4,1	5,8	52,9
	9,0	71	13,8	19,8	72,7
	9,5	9	1,8	2,5	75,2
	10,0	89	17,3	24,8	100,0
	Total	359	69,8	100,0	
Missing	System	155	30,2		
Total		514	100,0		

Fråga nr.13

Kursens längd

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	För lång	116	22,6	32,4	32,4
	Lagom	229	44,6	64,0	96,4
	För kort	13	2,5	3,6	100,0
	Total	358	69,6	100,0	
Missing	System	156	30,4		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 16

Personligt intresse

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	2	,4	,6	,6
	1,5	1	,2	,3	,8
	2,0	4	,8	1,1	1,9
	3,0	9	1,8	2,5	4,4
	3,5	3	,6	,8	5,3
	4,0	11	2,1	3,1	8,3
	4,5	2	,4	,6	8,9
	5,0	29	5,6	8,1	16,9
	5,5	5	1,0	1,4	18,3
	6,0	28	5,4	7,8	26,1
	6,5	11	2,1	3,1	29,2
	7,0	61	11,9	16,9	46,1
	7,5	10	1,9	2,8	48,9
	8,0	77	15,0	21,4	70,3
	8,5	15	2,9	4,2	74,4
	9,0	47	9,1	13,1	87,5
	9,5	7	1,4	1,9	89,4
	10,0	38	7,4	10,6	100,0
	Total	360	70,0	100,0	
Missing	System	154	30,0		
Total		514	100,0		

Fråga nr. 17

Atmosfär instr.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	1	,2	,3	,3
	2,0	2	,4	,6	,8
	3,0	4	,8	1,1	2,0
	3,5	1	,2	,3	2,2
	4,0	4	,8	1,1	3,4
	5,0	5	1,0	1,4	4,7
	6,0	7	1,4	2,0	6,7
	6,5	1	,2	,3	7,0
	7,0	18	3,5	5,0	12,0
	7,5	8	1,6	2,2	14,2
	8,0	26	5,1	7,3	21,5
	8,5	14	2,7	3,9	25,4
	9,0	65	12,6	18,2	43,6
	9,5	25	4,9	7,0	50,6
	10,0	177	34,4	49,4	100,0
	Total	358	69,6	100,0	
	Missing	System	156	30,4	
Total		514	100,0		

Fråga nr. 18

Personlig kontakt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	8	1,6	2,2	2,2
	2,0	8	1,6	2,2	4,5
	2,5	1	,2	,3	4,7
	3,0	8	1,6	2,2	7,0
	3,5	2	,4	,6	7,5
	4,0	9	1,8	2,5	10,1
	5,0	28	5,4	7,8	17,9
	5,5	6	1,2	1,7	19,6
	6,0	26	5,1	7,3	26,8
	6,5	6	1,2	1,7	28,5
	7,0	39	7,6	10,9	39,4
	7,5	13	2,5	3,6	43,0
	8,0	53	10,3	14,8	57,8
	8,5	10	1,9	2,8	60,6
	9,0	53	10,3	14,8	75,4
	9,5	10	1,9	2,8	78,2
	10,0	78	15,2	21,8	100,0
	Total	358	69,6	100,0	
Missing	System	156	30,4		
Total		514	100,0		

Bilaga 4.

Förteckning över tidigare utgivna rapporter från STAD-projektet

Rapport 1

Rehnman Charlotta, Lindewald Birgitta, Andréasson Sven. En stor stark tack! En studie av legitimationskontroll på restauranger under våren och hösten 1996. STAD-projektet 1996.

Rapport 2

Rehnman Charlotta, Lindewald Birgitta, Andréasson Sven. Servering av alkohol till berusade på Stockholms restauranger. En studie av överservering på restauranger i Stockholm december 1996 - februari 1997. STAD-projektet 1997.

Rapport 3

Wallin Eva, Rehnman Charlotta, Larsson Jörgen. Vad tycker ungdomar om Vägskäl? En fokusgruppsintervjustudie med högstadieelever om ett alkohol- och drogmaterial för skolan. STAD-projektet 1997.

Rapport 4

Lönnqvist Unda, Rehnman Charlotta, Larsson Jörgen, Wallin Eva, Andréasson Sven. Några folköl är väl inte så farligt... En studie av legitimationskontroll vid inköpsförsök i livsmedelsaffärer i Stockholm under januari 1998. STAD-projektet 1998.

Rapport 5

Wallin Eva, Rehnman Charlotta. Vykort till tonårsföräldrar. Metod för alkoholförebyggande arbete? STAD-projektet 1998.

Rapport 6

Wallin Eva, Rehnman Charlotta. Konflikter i tonårsfamiljer. En målgruppsanalys med tonårsföräldrar och tonåringar. STAD-projektet 1998.

Rapport 7

Rehnman Charlotta, Wallin Eva, Andréasson Sven. En stor stark II. En studie av legitimationskontroll på restauranger i Stockholm höst/vinter 1998-99. STAD-projektet 1999.

Rapport 8

Wallin Eva, Hjalmarsson Kerstin, Brenemark Thomas, Danielsson Johan. Attityder och uppfattningar om narkotikasituationen på restauranger i Stockholms city. En intervjustudie med dörrvakter, restaurangpersonal och polis. STAD-projektet 1999.

Rapport 9

Wallin Eva, Hjalmarsson Kerstin, Lindewald Birgitta. Serveringsrutiner och policyfrågor. En fokusgruppsintervjustudie med restaurang personal. STAD-projektet 1999.

Rapport 10

Hägglund Elisabet. Idéer om lokala förebyggande insatser mot ungdomsmissbruk i Kista. En intervjuundersökning bland personer verksamma i området. STAD-projektet 2000.

Rapport 11

Rehnman Charlotta, Larsson Jörgen. Folkölskampanjen i Vasastan. En intervention riktad till livsmedelshandlare och föräldrar med syfte att begränsa tillgängligheten till folköl för ungdomar. STAD-projektet 2000.

Rapport 12

Rehnman Charlotta, Jörgen Larsson. Unga vuxna – dricker mest, langar mest. En fokusgruppsintervjustudie med unga vuxna i åldern 18-25 år. STAD-projektet 2000.

Rapport 13

Wallin Eva. Fem års samverkan – möjligheter och hinder. En intervjustudie med nyckelpersoner från myndigheter och restaurangbransch i Stockholm. STAD-projektet 2001.

Rapport 14

Gripenberg Johanna, Wallin Eva. För full för en öl. En uppföljande studie av servering till berusade gäster på Stockholms restauranger. STADprojektet 2001.

Rapport 15

Wallin Eva. Befolkningens attityder till alkoholserving på restauranger. STAD-projektet 2001.

Rapport 16

Wallin Eva. En stor stark III. En studie av ungdomars möjligheter att bli serverade starköl på restauranger i Stockholm våren 2001. STAD-projektet 2001.

Rapport 17

Ahnquist Johanna. Hur lätt är det för ungdomar i Åkersberga att få tag i alkohol? STAD-projektet 2001.

Rapport 18

Graffman Katarina, Andréasson Sven. Alkoholprevention i primärvården: En studie om patienters alkoholvanor och inställning till frågor om levnadsvanor i en Stockholmsförort. STAD-projektet 2002.

Rapport 19

Graffman Katarina, Andréasson Sven. Alkoholprevention i primärvården: En studie om patienters alkoholvanor och inställning till frågor om levnadsvanor i Jämtland. STAD-projektet 2002.

Rapport 20

Gripenberg Johanna. Droger på krogen. En kartläggning av narkotikasituationen på Stockholms krogar. STAD-projektet 2002.

Rapport 21

Wallin Eva. Dags att gå hem? En uppföljande studie av servering till berusade kroggäster i Stockholm, 2001. STAD-projektet 2002.

Rapport 22

Gripenberg Johanna. Partydroger på Stockholms krogar. En djupintervjustudie med polis, krögare och ordningsvakter. STAD-projektet 2002.